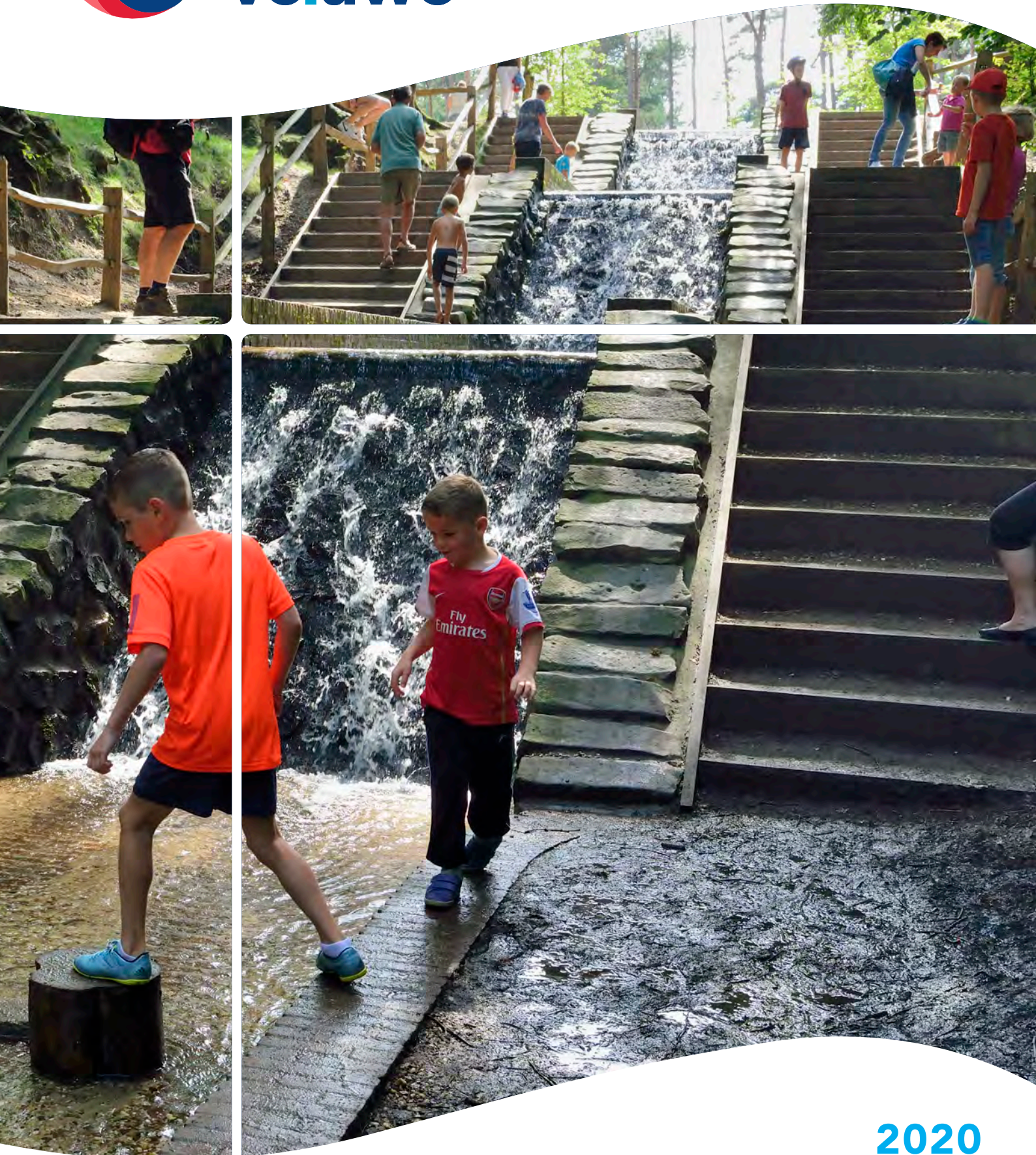

waterschap
**vallei en
veluwe**

2020

Beleidsbegroting

Meer waarde als watermerk

Inhoud

Voorwoord	5
1. Inleiding	7
2. Kaders	11
3. Programmabegroting	15
3.1. Veiligheid	15
3.2. Watersysteem landelijk en stedelijk gebied	18
3.3. Waterketen en Water in de stad	20
3.4. Besturen en belastingen	24
4. Begroting en meerjarenraming per kostendrager	29
4.1. Begroting per kostendrager	29
4.2. Meerjarenraming per kostendrager	29
4.3. Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen	32
4.4. Ontwikkeling schuldpositie	34
4.5. Kwijtschelding en oninbaar	34
5. Besluit ter vaststelling en goedkeuring	37
6. Bijlagen: verplichte paragrafen	39
Weerstandsvermogen	39
Risicoparagraaf	40
Financiering	41
Verbonden partijen	44
Kostentoerekening	46
Bedrijfsvoering	46

Voorwoord

Komend jaar staat in het teken van de verdieping. We zijn een aantal jaren geleden gestart met grote ambities en investeringen voor de toekomst. Investerings die nodig zijn om te zaaien. Want, wij, waterschappers zijn beheerders en langetermijndenkers. Daarbij hebben we geleerd dat innovatie soms onverwachte extra vondsten oplevert, maar ook wel eens wat later tot wasdom komt dan gepland.

Denk aan de ontwikkeling van de nieuwe grondstof Kaamera Nereda Gum. Waarbij we er op sturen dat de fabriek in Epe in het voorjaar van 2020 in bedrijf komt, maar waarbij we ons er goed van bewust zijn dat we nog niet eens de helft van alle toepassingsmogelijkheden kennen.

Denk aan de geplande 'waterfabriek' Wilp, waarbij we ervan overtuigd zijn dat we daar de zuiveringsmethoden van de toekomst gaan gebruiken, maar nog niet alle details kennen.

Maar denk ook aan het beter in kaart brengen van het watersysteem en het omgaan met klimaatveranderingen in ons gebied. We hebben samen met partners al heel veel data en kennis beschikbaar. Het koppelen daarvan is dé sleutel tot succes.

En denk aan de BOVI2050. Een visie die omarmd wordt door partners, waarmee we écht het verschil kunnen gaan maken als waterschap. Ook daar is nog een stap nodig, namelijk de vertaling ervan naar het Blauwe Omgevingsprogramma.

Er is dus geen tijd om achterover te leunen. We zetten juist vol energie in op het zoeken van de verdieping, op het doorrekenen van data, op het ons nog intensiever de materie eigen maken. Niet in ons eentje, maar sámen met partners en inwoners. Zodat we straks resultaat kunnen laten zien en de resultaten ook bekijken.

Want zoals gezegd, waterschappers zijn langetermijndenkers. Het is onze dure plicht vooruit te blijven kijken, om alle klimatologische, energetische en circulaire ontwikkelingen en mogelijkheden op een slimme manier te vertalen naar de inrichting van ons gebied en naar onze manier van bedrijfsvoering.

Werken aan water is nooit af.

Tanja Klip-Martin
dijkgraaf

Inleiding

De begroting 2020 markeert de start van een uitdagende bestuursperiode voor ons nieuwe bestuur. Nooit eerder werd in Nederland zo veelvuldig het gesprek gevoerd over het klimaat als de laatste tijd. Met regelmaat verschijnen berichten in de media over de effecten van klimaatverandering, over droogte, over het belang van biodiversiteit, over zeespiegelstijging, over de energieopgaven en over de benodigde transitie in de landbouw. Het zijn onderwerpen die niet alleen ons waterschap raken; het zijn onderwerpen waar wij dagelijks aan werken. En dat doen wij al decennia lang door ons vakmanschap in te zetten, aandacht te hebben voor de nieuwste technologische kennis en mee te werken aan innovaties.

En toch is het anders dan we kennen en uitdagender. De dynamiek van de snel veranderende omgeving vraagt van ons waterschap om wendbaarheid en adaptief handelen en ook om ons te begeven op onbekend terrein. Bijvoorbeeld op het terrein van de ruimtelijke ordening waar de komende jaren volop rekening wordt gehouden met het veranderende klimaat. Water speelt daarin een prominente rol als ordenend principe boven en onder de grond, zoals we dat ook hebben geformuleerd in onze BOVI2050. We zullen een nieuwe rol moeten aannemen om vanuit onze waterkennis samen met partners te werken aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, inrichting, gebruik en beheer van onze leefomgeving. Klimaatadaptief en waterrobuust. Wij noemen dat in de BOVI2050 het "nieuwe waterdenken". Het is goed te merken dat er brede urgentie gevoeld en uitgesproken wordt om op deze (nieuwe) manier te kijken naar het belang van water in de ruimtelijke ordening. Tegelijkertijd legt dat ook een verantwoordelijkheid bij ons neer om de ambities en geformuleerde doelen ook daadwerkelijk concreet waar te maken.

Beleidsrijk en consistente koers naar 2050

Wij zijn een innovatief waterschap. We kiezen er bewust voor om voorop te lopen en door middel van innovatie en vernieuwing de klimaatvraagstukken te integreren in ons werk. In de voorjaarsbrief hebben we geconstateerd dat ons waterschap beleidsrijk is en we een consistente inhoudelijke koers varen op weg naar 2050, het focuspunt voor onze lange termijnvisie. Onze veranderopgaven krijgen steeds meer een plek in onze bestuurlijke uitvoeringsprogramma's waardoor we door een andere bril gaan kijken naar onze kerntaken. In de komende bestuursperiode zullen we merken dat de nieuwe opgaven op het gebied van energietransitie, klimaat en circulaire economie op een natuurlijke wijze geïntegreerd worden in ons dagelijks werk en niet meer voelen als 'nieuwe opgaven'. Het wordt ons 'nieuwe normaal', zoals de Deltacommissaris het verwoordde in het Deltaprogramma 2020.

Verdiepen, concretiseren en realiseren

De uitdaging voor deze begroting ligt in het verdiepen, concretiseren en realiseren van onze ambities en doelen. Inzetten op 'verdieping' betekent niet dat we gas terug nemen. Integendeel. De komende jaren zetten we met volle energie onze ambities uit de BOVI2050 om in concrete doelen en tastbare resultaten. Dat doen we door iedere dag eigentijds, efficiënt en effectief te werken aan veilige dijken, schoon en voldoende oppervlakte water en het zuiveren van rioolwater. We maken in 2020 en de jaren daarna de vertaling van de BOVI2050 naar het Blauwe Omgevingsprogramma 2022-2028 (voorheen Waterbeheerprogramma) en experimenteren met werken in gebiedsateliers. We zorgen er komend jaar voor dat we goed voorbereid zijn om de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2021 en gaan de (bestuurlijke) afwegingsruimte van de Omgevingswet met elkaar verkennen.

We sluiten aan bij het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en werken aan een nieuwe participatiestrategie die duidelijkheid geeft over hoe wij participatie organiseren en hoe wij zelf participeren in complexe opgaven. We participeren in de RESsen, gaan door met het plaatsen van zonnepanelen en oriënteren ons op andere energiebronnen, zoals wind. We gaan ervaring opdoen met modulair bouwen in Terwolde en treffen voorbereidingen voor de bouw van de Waterfabriek Wilp. Tevens experimenteren we in ons watersysteem met het volledig en hoogwaardig hergebruik van ons maaisel.

Investeren in de kwaliteit van de organisatie en personeel

De manier waarop we werken is passend bij de opgave. Soms kunnen we dat alleen, het liefst doen we dat in samenwerking met partners. Dat past bij ons streven naar echt partnerschap en dat past bij de wendbare organisatie die we willen zijn.

Vanaf 2016 heeft het bestuur, in eerste instantie via de "toekomstbeelden" ambitieuze en uitdagende doelen voor het waterschap geformuleerd. Daardoor is ons waterschap een modern en innovatief waterschap geworden. Met koers 2021, onze organisatie ontwikkeling en met Strategisch HRM-beleid hebben we stappen gezet richting een wendbare organisatie. Hiervoor heeft het bestuur budget beschikbaar gesteld, waardoor we hebben kunnen investeren in bijvoorbeeld programmamanagers, het professionaliseren van onze strategische communicatie en issuemanagement en leiderschapsontwikkeling. Door de introductie van de AVG, de toename van het aantal WOB-verzoeken en een intensievere samenwerking met de markt, is onze juridische capaciteit de laatste jaren uitgebreid. Als gevolg van de participatiewet hebben we tevens ruimte gecreëerd voor werkplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en opleidingsplaatsen voor scholieren (BBL). Tot slot hebben we geïnvesteerd in een structurele relatie met onze samenwerkingspartners door het inzetten van accountmanagers voor gemeenten, terreinbeherende organisaties en bedrijven.

We zien dat de ingezette ontwikkeling z'n vruchten afwerpt en dat we beter in staat zijn om in verbinding met onze partners gezamenlijke doelen te bereiken. We ontwikkelen ons van een procesgestuurde organisatie naar een netwerkorganisatie die wendbaar en toekomstbestendig is.

Het veranderende klimaat en maatschappelijke opgaven dagen ons uit om een volgende stap te zetten in de ontwikkeling en kwaliteit van onze organisatie. Om onze organisatie, onze medewerkers en bedrijfsprocessen beter aan te sluiten op de nieuwe (klimaat-) vraagstukken zoeken we naar optimalisatie van sturing- en bedrijfsvoeringsprocessen, professionaliseren van programma-management en assetmanagement en investeren we in 'menselijk kapitaal'. De inzet, juiste competenties en actuele kennis van onze medewerkers zijn bepalend voor het succes van ons werk. De krapte op de arbeidsmarkt, de uitstroom van personeel door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en de nieuwe kwaliteitseisen, maken dat wij de komende jaren gericht anticiperen op de vervangingsvraag, investeren in duurzame inzetbaarheid van medewerkers, talentontwikkeling en goed werkgeverschap.

Kaders

Algemene kaders

De algemene kaders voor de begroting zijn:

- De BOVI2050 (BOVI) en de Voorjaarsbrief 2020-2024 (VJB) zijn de strategische kaders.
- De doelen uit het Waterbeheerprogramma (WBP) vormen de basis van het werk.
- Het organisatie-ontwikkelingsprogramma "Koers 2021" is het uitgangspunt voor het continu verbeteren en ontwikkelen van de organisatie.
- De veranderopgaven Omgevingswet, Circulaire Economie, Energietransitie, Digitale transformatie en Personele mobiliteit dienen ons te helpen de grote maatschappelijke ontwikkeling naar ons waterschap te vertalen.
- We streven naar een evenwicht tussen de prestatie en onze "ranking" qua effectiviteit en efficiency om tot best presterende waterschappen in Nederland te horen. Om dit te toetsen gebruiken we benchmarks en andere onderzoeksmethodes.

**De bestuursagenda van het Algemeen bestuur was bij het opstellen van dit document nog niet beschikbaar. Daarom hebben we deze niet verwerkt in de voorliggende begroting 2020.*

Financiële kaders

In de VJB beschreven wij 5 uitgangspunten. We beschreven dat we starten met de vertaling van de BOVI, onze doelen realiseren via bestuursprogramma's en werken aan de uitdagende ambities van het bestuur in veranderprogramma's. Ook gaven we aan dat we doorgaan met het investeren in de kwaliteit van de organisatie.

Ten tijde van het opstellen van de voorjaarsbrief (VJB) hebben we de inschatting gemaakt dat we onze uitgangspunten konden realiseren binnen de, bij de meerjarenbegroting 2019, geraamde middelen voor 2020. Bij de nadere uitwerking van de VJB hebben we moeten concluderen dat deze inschatting niet leidt tot een realistische en haalbare begroting. Voor een deel betreft het autonome kosten ontwikkelingen die leiden tot een verhoging van de begrote kosten. Daarnaast is gebleken dat meer middelen nodig zijn op basis van nadere concretisering van de opgaven en beter inzicht in de benodigde capaciteit en middelen voor realisatie van:

1. Beheer als gevolg van doorwerking klimaatverandering en droogte.
2. Beheer van energiefabrieken en energietransitie.
3. Professionalisering van de organisatie en bedrijfsvoering.
4. Realisatie van projecten.

Autonome kosten ontwikkelingen

Er is een aantal autonome kostenontwikkelingen waarmee wij rekening dienen te houden in deze begroting. Het betreft een totaal bedrag van circa € 3 miljoen dat is opgebouwd uit een stijging van:

- de CAO 2020 (3,5%) inclusief pensioen premies (+ € 2,5 miljoen);
- extra huisvestingskosten voor de Steenbokstraat 21 (+ € 0,2 miljoen). Deze hogere lasten worden deels gecompenseerd door lagere kosten voor huur externe vergaderruimten;
- extra kosten voor elektra (o.a. energibelasting) en chemicaliën (+ € 0,5 mln);
- voorfinanciering van verkiezingen (+ € 0,2 miljoen);

- lagere dividend opbrengsten (+ € 0,05 miljoen);
- stijgende kosten die voortvloeien uit de samenwerkingsverbanden o.a. HWH,GBLT (+ € 0,35 miljoen);
- een verlaging van de HWBP bijdrage voor 2020 (- € 0,8 miljoen).

Doorontwikkeling organisatie en krapte op de arbeidsmarkt

Zoals geschetst in de inleiding ontwikkelt de organisatie zich door naar een netwerkorganisatie die wendbaar is en goed aansluiting weet te vinden bij externe ontwikkelingen. We denken en werken aan de voorkant mee met onze partners om gezamenlijke doelen te realiseren. Door de inzet van de accountmanagers weten gemeenten en andere organisaties ons steeds beter te vinden en worden we vaker uitgedaagd om onze (waterschaps-)expertise in te zetten in projecten van partners. Onze actieve participatie in de RESsen, adviescapaciteit voor nieuwe vormen van energie (o.a. geothermie en aquathermie) en in gebiedsontwikkelingen (zoals de Hoenwaard) zijn daar voorbeelden van. Partnerschap krijgt hierdoor concreet vorm, maar leidt er ook toe dat onze inzet niet altijd direct te koppelen is aan concrete producten. De kost gaat hierbij vaak voor de baat. Ook zien we daardoor een verschuiving van kosten van investeringen naar exploitatie.

We constateren dat we andere expertises en kennisgebieden nodig hebben om onze taken eigentijds en efficiënt uit te voeren. Veelal gaat het hier om vakgebieden die we nu nog niet, of qua omvang niet voldoende 'in huis' hebben. Als voorbeeld noemen wij hier de behoefte aan data-scientists die een impuls kunnen geven aan de digitale transformatie en datagedreven werken en extra hydrologische capaciteit om een klimaatrobust watersysteem voor ons beheergebied te ontwikkelen. Waar mogelijk zetten we in op competentie-ontwikkeling en mobiliteit van onze eigen medewerkers, omdat de krapte op de arbeidsmarkt ook voor onze organisatie steeds meer voelbaar is. Met name voldoende en kwalitatief goede capaciteit is een bepalende factor voor de realisatie van onze doelen de komende jaren. Wij hebben voor deze ontwikkeling voor de komende planperiode structureel € 3 miljoen nodig. Deels ten behoeve van een uitbreiding van de bestaande capaciteit en deels voor een investering in bedrijfsvoeringsprocessen zoals inkoop en contractbeheer, het op orde brengen en houden van data, cybersecurity en het professionaliseren van sturingsinformatie, programma-management en assetmanagement.

In onderstaande tabel hebben we een nadere uitsplitsing gemaakt.

Omschrijving	Bedragen x € 1 miljoen
Uitbreiding formatie:	1,2
• doorontwikkeling bedrijfsvoering en informatiemanagement	0,22
• circulair en energietransitie	0,11
• landelijk gebied	0,16
• omgevingswet	0,09
• stad en zuiveren	0,29
• veiligheid	0,05
• datagedreven werken	0,12
• beheer en onderhoud	0,16
Doorwerking ambitie in beheer en onderhoud (o.a. Kaamera)	0,3
Anders werken: datagedreven/assetmanagement (o.a. overstromingsmodellen, inspecties veiligheid en riolering)	0,5
Klimaatverandering en droogte (o.a. bestrijden eiken-processierups, houtopstanden kappen, biodiversiteit/stroken maaien)	0,3
Duurzaamheid en innovatie (o.a. WOW, advieskosten)	0,7
Totaal extra benodigde middelen in 2020	3,0

Gevolgen Wegenaarrest

De uitspraak van de Hoge Raad in het wegearrest heeft financiële gevolgen voor de categorie ongebouwd. Het wegearrest betekent dat de bermen langs de wegen niet meer extra financieel belast mogen worden (uitgesloten voor tariefdifferentiatie wegen) waardoor de lasten anders binnen de categorie verdeeld worden. Dit betreft een tariefstijging van 7,3% voor ongebouwd die rechtstreeks doorwerkt in het lastendrukprofiel (zie paragraaf 4.3).

Bestuurlijke afspraken over schuldpositie

Uw bestuur heeft bij de behandeling van de schuldpositie het uitgangspunt meegegeven dat de schuldpositie niet hoger mag zijn dan 195%.

De (bijgestelde) financiële kaders ten opzichte van de VJB voor deze begroting zijn:

- Bestuursakkoord Water en VJB 2020 - 2024 voor de meerjarenkosten- en -belastingontwikkeling;
- CAO en CPB leidend voor loon-, prijs- en rentestijgingen (in 2020 is gerekend met een inflatie van 2,1% en een loonstijging van 3,5%);
- Autonome ontwikkelingen leiden ten opzichte van de VJB de komende jaren tot 2-3% extra benodigde opbrengst;
- Schuldpositie¹ van maximaal 195% van onze totale inkomsten;
- Een waterschapslastendruk die behoort tot de lagere van Nederland;
- Aparte businesscases bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen² wij gaan uitvoeren.

Externe ontwikkelingen en onzekerheden

We zien een aantal externe ontwikkelingen en onzekerheden die van invloed (kunnen) zijn op onze realisatiegraad van de begroting (streven uitputting investeringsbegroting >80%). In eerste instantie kan hierbij gedacht worden aan de uitspraak rondom de PAS en de verhoogde aandacht voor zeer zorgwekkende stoffen (pfas). Daarnaast zien wij ook onzekerheden rondom de afzet van zuiveringsslib en worden wij steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van de krapte op de arbeidsmarkt door dat vacatures langer open staan en lastiger in te vullen zijn.

Leeswijzer

Bij de opzet van de begroting vervolgen we de lijn van vorige jaren. Naast dit document is er ook een digitale omgeving beschikbaar met de kern van de programmabegroting voor 2020.

In hoofdstuk 3 geven we per programma een toelichting op de plannen in 2020. Bij de behandeling van de begroting 2019 is bestuurlijk de keuze gemaakt de veranderprogramma's integraal op te nemen in de bestuursprogramma's.

In hoofdstuk 4 presenteren wij de begroting en meerjarenraming van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Op basis van de kostenraming van deze taken berekenen wij de belastingtarieven en bijbehorende lastendruk voor 2020 en de jaren daarna. We verschaffen inzicht hoe en in welke mate we reserves inzetten, zodat we de lastendrukontwikkeling volgens de uitgangspunten kunnen beheersen.

In deze begroting behandelen we het investeringsniveau voor de periode tot en met 2024 en het effect daarvan op onze schuldpositie. Daarnaast presenteren we de belastingopbrengsten en de kwijtscheldingskosten die we specifiek voor 2020 verwachten.

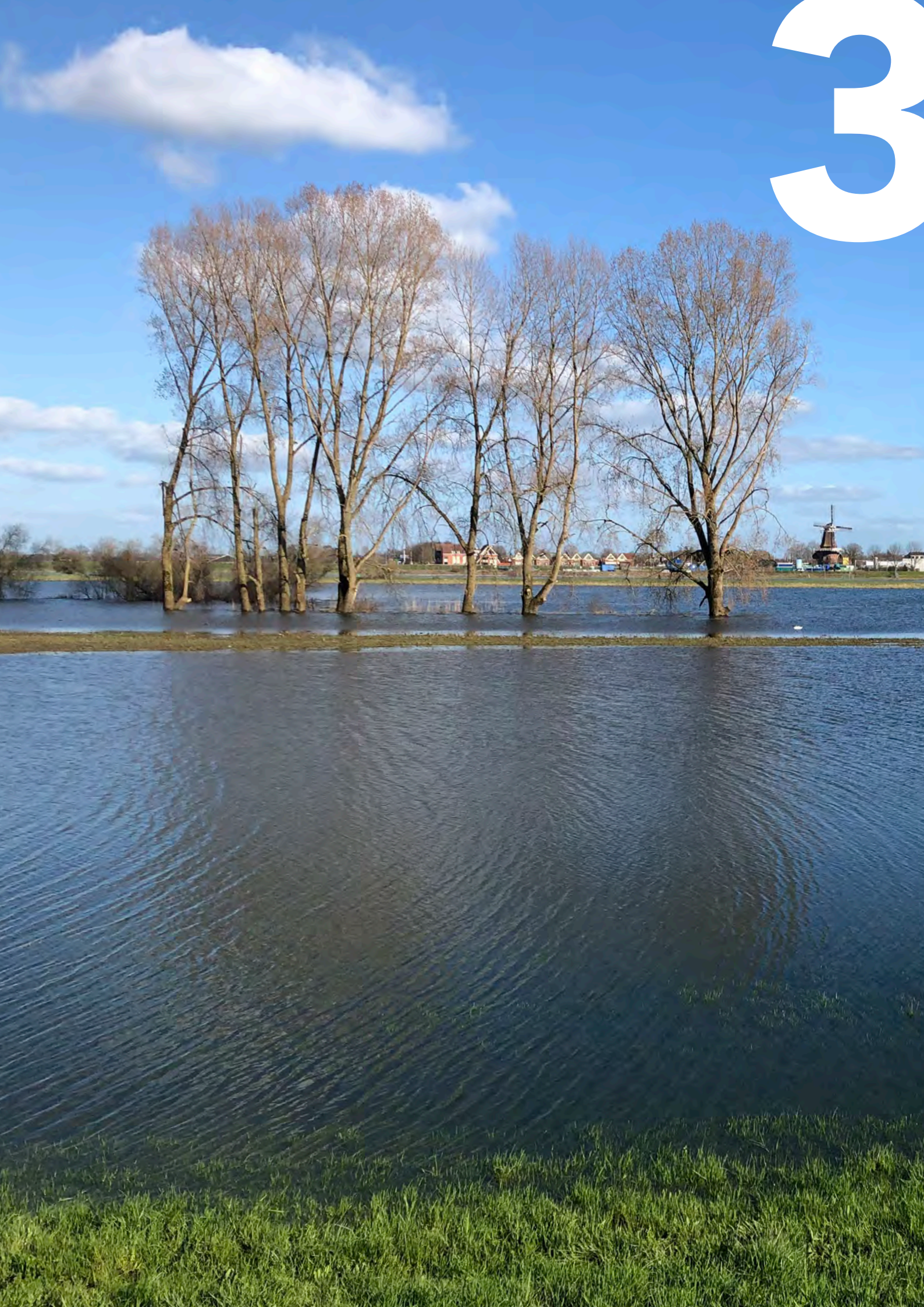
Hoofdstuk 5 geeft het voorstel weer, waarover het bestuur een goedkeuringsbesluit neemt tijdens de jaarlijkse begrotingsvergadering.

In de bijlagen komen de volgende onderwerpen aan de orde: weerstandsvermogen, risico's, financiering, EMU-saldo, verbonden partijen en kostentoe rekeningsystematiek.

¹ Conform de definitie in de Nota Schuldpositie (vastgesteld AB 10 oktober 2019).

² De zogenoemde 'terugverdientprojecten', rekening houdend met een terugverdientijd van maximaal 10 jaar, tenzij anders wordt besloten.

3

Programmabegroting

3.1. Veiligheid

We werken aan een leefomgeving waarin mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. We zorgen ervoor dat onze dijken in hoogte en sterkte blijven voldoen aan de normen. Om de gevolgen van een overstroming te beperken denken wij mee over ruimtelijke ontwikkelingen en zijn we voorbereid op crisissituaties. We investeren in data gedreven, risico-gestuurd en effectgericht werken. We delen de informatie met onze partners en de omgeving. We investeren in kundige, competente medewerkers die weten te verbinden, en daarnaast hun kennis op het gebied van bijvoorbeeld (geo)techniek en systeembenaderingen blijven ontwikkelen.

Dit gaan we doen

Wettelijke veiligheidsbeoordeling

Voor 2023 beoordelen we onze waterkeringen of ze aan de nieuwe veiligheidsnormen voldoen. Daarbij geven we prioriteit aan de IJsseldijken. In 2019 hebben we het eerste veiligheidsbeeld voor dijktraject IJsseldijk 52.1 verkregen. Daaruit blijkt dat piping het meest kritische faalmechanisme is. Uit ervaring weten we dat de kosten voor het beoordelen van waterkeringen sterk afhankelijk zijn van de benodigde grondonderzoeken en proeven die als onderbouwing van het veiligheidsbeeld van dijken vereist zijn. We hebben daarop het plan van aanpak voor de nog te beoordelen trajecten bijgesteld en besteden meer aandacht dan aanvankelijk ingeschat aan grondonderzoek en databeheer. Waterkeringen die niet voldoen aan de eisen en voor verbetermaatregelen in aanmerking komen, programmeren wij in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De programmering van waterveiligheidsprojecten gebeurt in principe op basis van de veiligheidsurgentie (afstand tot de norm).

Regionale waterkeringen

Wij toetsen de regionale waterkeringen conform de afspraken met de provincies. Aangezien de regionale keringen de afgelopen jaren zijn verbeterd, geven wij hier geen prioriteit aan. De toetsing van de overige waterkeringen starten wij als daartoe aanleiding of urgentie is zoals bijvoorbeeld voor de Hoenwaardkade. Bij de toetsing van deze kade sluiten we aan bij de ontwikkelingen in het gebied.

Projecten in uitvoering

Tot 2026 hebben we een grote opgave en werken we in het kader van het HWBP aan de verbetering van Westdijk, de Noordelijke Randmeerdijk, de IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en de Grebbedijk. Begin 2020 stelt het algemeen bestuur het voorkeursalternatief voor de Grebbedijk vast. Daarbij gaat het ook om draagvlak, juridische haalbaarheid en financiering van de brede ambitie om andere ruimtelijk opgaven mee te nemen zoals natuur, verkeer en recreatie. Voor de overige projecten is de afgelopen periode het voorkeursalternatief vastgesteld en werken we aan de planuitwerking. We verwachten dat na 2025 een periode ontstaat waarin we minder intensief werken aan dijkverbeteringsopgaven. Gezien deze discontinuïteit voeren we deze waterveiligheidsprojecten uit met relatief veel tijdelijke (inhuur) krachten. Daarbij besteden we wel veel aandacht aan kennisontwikkeling en -overdracht naar onze medewerkers.

Beheren en leren

Met gebiedspartners kijken wij of we cultuurhistorische en ecologische waarden van onze dijken kunnen versterken. Natuurlijk en risicogestuurd maaibeheer hanteren we als uitgangspunt om de biodiversiteit te verbeteren. In 2019 hebben we dit in de praktijk gebracht. Op basis van de ervaringen bouwen we de komende jaren deze wijze van beheer uit en maken we nieuwe afspraken in de beheercontracten met onze aannemers. De beperkte kostenverhoging die dit met zich meebrengt is in de begroting opgenomen. Daarnaast wordt, als gevolg van de droogte van afgelopen jaren, extra aandacht aan ontwikkelbeheer en het beheersen van ongewenste soorten besteed. We maken en houden onze dijken openbaar toegankelijk en stimuleren recreatief medegebruik. Bij hoogwatercalamiteiten zetten we het dijkleger in. Als aanvulling leiden we daarvoor 25 jonge medewerkers op tot dijkwacht.

Integraal benaderen

In 2020 gaan we overstromingsscenario's op basis van actuele modellen en met nieuwe visualiseringmogelijkheden opstellen voor de gebieden langs de IJssel en de Eem en Randmeerdijken. Met de ervaringen die we opgedaan hebben met de nieuwe modellen in de pilot Grebbedijk verwachten wij dat we in staat zijn om te versnellen. Hiermee versterken wij onze adviesrol in de meerlaagsveiligheidsbenadering, bij calamiteiten(oefeningen) en bij ruimtelijke ontwikkelingen. De nieuwe scenario's gebruiken wij ook om de resultaten en verwerking van de stresstesten en om toekomstige systeemmaatregelen voor bijvoorbeeld overlast en droogte te beoordelen vanuit het waterveiligheids perspectief.

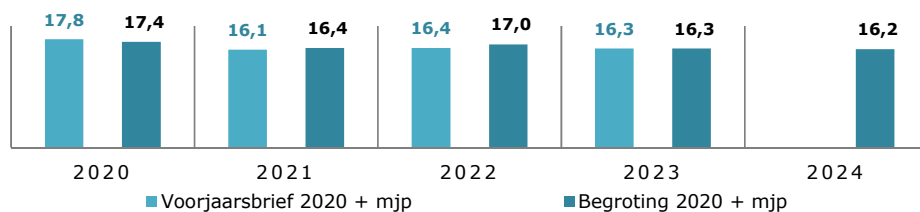
Integraal riviersysteem

We beschouwen het riviersysteem integraal en weten dat er potentiële kansen liggen voor een gebiedsgerichte aanpak waarbij we onze opgave koppelen met andere opgaven in het rivierengebied, bijvoorbeeld natuur en scheepvaart. Deze integrale benadering vraagt nauwe betrokkenheid van ons waterschap bij het programma Integraal Riviermanagement (IRM), de Programmatische Aanpak Grote Wateren en het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien.

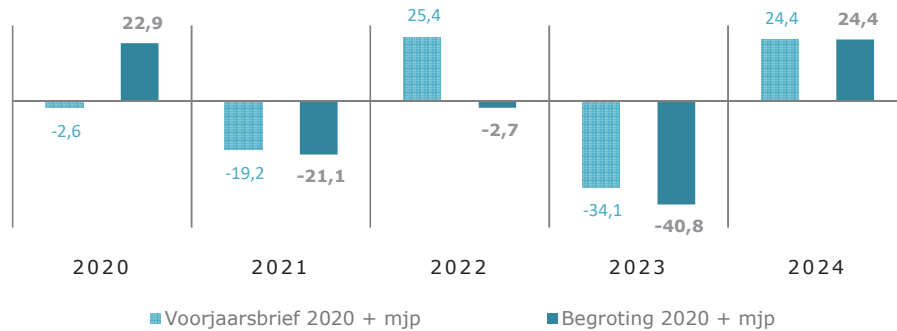
De meerjarenraming laat in de jaren 2021 en 2023 een daling in kosten ten opzichte van het voorgaande jaar zien. Dit wordt veroorzaakt door de raming van de bijdragen aan het landelijke vereveningsfonds van het HWBP.

Voor 2020 is de raming voor de bijdrage aan het HWBP vereveningsfonds met € 0,8 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit verklaart de verlaging ten opzichte van de VJB. Naast de daling ramen we per saldo € 0,4 miljoen hogere overige kosten (w.o. hogere kosten voor onderhoud waterkeringen, legger en muskusrattenbeheer en lagere kosten voor veiligheidstoetsing). De ruim € 17 miljoen voor 2020 is te verdelen in de volgende componenten:

- vereveningsfonds HWBP bijdrage € 10,7 miljoen;
- aanleg, beheer- en onderhoudskosten waterkeringen € 4,7 miljoen;
- overige kosten: met name onderzoek, toetsingen et cetera € 2,0 miljoen.

Investerings

NETTO³ PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2020	2021	2022	2023	2024
NETTO	22,9	-21,1	-2,7	-40,8	24,4
UITGAVEN	30,3	19,5	6,7	25,1	24,4
INKOMSTEN	7,3	40,6	9,3	65,9	-

Meerjarenraming

In verschillende jaren geven we minder geld uit aan projecten dan dat we aan subsidies ontvangen. Dit wordt veroorzaakt door de verschillende kasritmes van de projecten en de voorinvestering door het waterschap in het verleden.

De aanpassing ten opzichte van de VJB betreft met name de opname van de uitgaven en inkomsten voor de Westdijk. Hierbij is uitgegaan voor voorfinanciering.

Projecten in 2020

- Voorbereiding uitvoering en uitvoering Westdijk. Het project is, inclusief de verwachte subsidie van het HWBP en de op de aannemer te verhalen kosten, na het opstellen van de voorjaarsbrief opgenomen in de investeringsraming.
- Planuitwerking en (gedeeltelijke) voorbereiding uitvoering Noordelijke Randmeerdijk, de IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en de Grebbedijk.

³ Indien in enig jaar de netto-waarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het Hwbp, die hoger is dan onze uitgaven.

3.2. Watersysteem landelijk gebied

Grote (maatschappelijke) opgaven vanuit leefomgeving, klimaat, circulariteit en energietransitie vragen om het watersysteembeheer tegen het licht te houden. We zoeken met risico gestuurd maai-beheer een nieuwe balans tussen wateroverlast – droogte en biodiversiteit. We werken door middel van zoveel mogelijk gesloten kringlopen circulair en gebruiken sloopmaaisel vaker als bodemstructuurverbeteraar.

We investeren in een robuust klimaatbestendig en natuurlijk grond- en oppervlaktewatersysteem en werken daarbij samen met (gebieds)partners aan een gezonde bodem en het vasthouden van water in de haarvaten van het watersysteem.

Dit gaan we doen

Projecten in uitvoering

In de laatste periode van het WBP 2016-2021 leveren we de resultaten op van hetgeen we met (gebieds)partners hebben voorbereid en afgesproken. De grootsten daarvan zijn de vernieuwing van de gemalen Terwolde en De Wenden. Daarnaast leggen we de laatste hand aan de voorbereiding of gaan er verschillende beekherstelprojecten in uitvoering, waaronder de Fliert, Weteringen Eemland, De Wiel, de Grift en de Voorsterbeek. Hiermee geven we invulling aan de opgave van de Kaderrichtlijn water en de provinciale opgave voor ecologische verbindingzones.

Watersysteembeoordeling

De klimaatverandering vraagt om systeemmaatregelen. Daarom brengen samen met kennisinstellingen, provincies, terrein behorende organisaties, waterbeheerders en waterbedrijven de effecten van de meerjarige droogte in beeld en werken we de benodigde omvang van en effectiviteit van (grond) watersysteem maatregelen nader uit. Deze informatie gebruiken we bij de gebiedsgerichte benadering die we ook vanuit de BOVI2050 nastreven en bij de gebiedsateliers die voor het Blauwe OmgevingsProgramma (BOP2022-2027) plaats gaan vinden.

Beheren en leren

Vanuit de brede maatschappelijke rol werken we aan het verbeteren van de biodiversiteit en stellen we een “beleidskader Biodiversiteit” op. Mede om het waterbewustzijn te bevorderen, geven we ruimte aan recreatief medegebruik. Ook is ons beheer gericht op het behoud van cultuurhistorische waterschapobjecten. Omdat we risico-gestuurd werken, houden we rekening met extreme weersomstandigheden en passen ons beheer hierop aan. Bij dreigende droogte beperken we de droogteschade door het water zo lang mogelijk vast te houden. We passen ons maai-beheer aan (bijvoorbeeld de “Groene Stuw”) en we wenden zandsuppletie aan om de waterafvoer te verminderen. We beseffen ons dat dit bij weersomslag kan leiden tot lokale wateroverlast. Deze keuzes vragen dus lef om nieuwe paden te bewandelen, maar het vraagt ook een goede communicatie, bestuurlijk commitment en monitoring, zodat we grip houden op de effecten en zo nodig bij kunnen sturen.

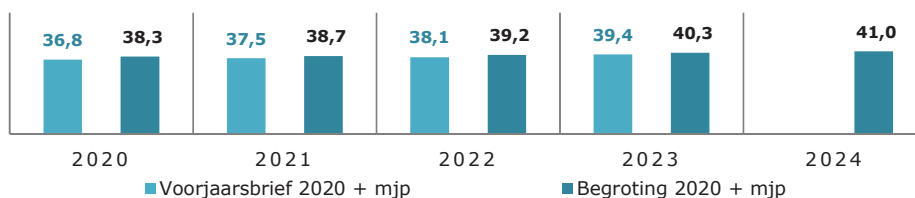
De horizon verbreden

De ecologische sleutelfactoren hebben inzicht gegeven en laten zien dat we ons, aanvullend op de ingrepen in de watergangen, steeds meer moeten focussen op het gebruik en beheer omliggende terreinen voor het bereiken van KRW-doelstellingen. Een goede bodem kan, o.a. door koolstofvastlegging, helpen de klimaatverandering het hoofd te bieden, de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te verbeteren en wateroverlast en verdroging tegen te gaan. Daarom zoeken we verbinding met andere opgaven en werken we onder andere in de Regio Foodvalley samen in het kader van de landbouwtransitie.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien.

De verhoging van de kosten ten opzichte van de VJB wordt veroorzaakt door:

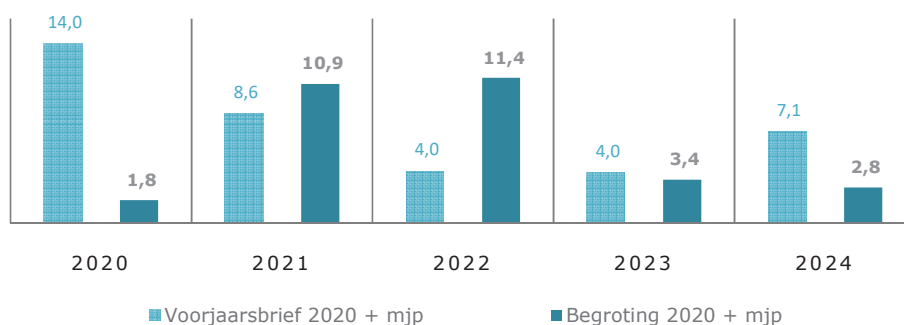
- hogere kosten voor beheer en onderhoud (+ € 1,6 miljoen);
- hogere kosten voor thema en gebiedsgerichte plannen (+ € 0,5 miljoen waaronder meer beleid op gebied van anti-verdroging en bodem, lagere lasten voor blauwe diensten en hogere lasten meerjarenprogramma's KRW en NBW);
- lagere kosten voor aanleg en verwerving waterlopen en kunstwerken (-/- € 0,6 miljoen, waaronder kapitaallasten).

De ruim € 38 miljoen voor 2020 is te verdelen in de volgende componenten:

- Nieuw te bouwen watersysteem gerelateerde werken € 4,2 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 5,6 miljoen;
- Beheer- en onderhoudskosten, waaronder baggerwerken totaal € 18,8 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 4,6 miljoen;
- Bijdragen aan gemeenten waterpotentie € 0,8 miljoen;
- Monitoringskosten € 2,9 miljoen;
- Instrumentarium, zoals Legger- en Beheerregister € 1,4 miljoen.

Investerings

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2020	2021	2022	2023	2024
NETTO	1,8	10,9	11,4	3,4	2,8
UITGAVEN	8,5	14,4	13,4	4,4	3,9
INKOMSTEN	6,7	3,5	2,1	1,0	1,0

Het programma bevat € 14,3 miljoen aan nog te ontvangen subsidies (2020-2024). Deze subsidies vloeien voort uit het KRW en POP3.

De bruto-meerjarenraming is in grote lijnen op te delen in de volgende onderwerpen:

- Gemalen Terwolde en De Wenden € 14,8 miljoen;
- Aanleg en verwerving waterlopen € 18,2 miljoen;
- Projecten in het landelijk gebied € 3,8 miljoen.

De wijziging ten opzichte van de VJB betreft met name de uitgaven voor project Binnenveld die grotendeels in 2019 vallen. De subsidie van € 4,6 miljoen voor dit project wordt in 2020 verwacht. Dit verklaart de relatief lage netto investeringsuitgaven in 2020.

Ook zijn de uitgaven voor de aanpassing van gemaal Terwolde deels naar 2021 verschoven.

Van de geraamde bruto uitgaven in 2020, is € 6,1 miljoen opgenomen voor de gemalen Terwolde en De Wenden, aanleg en verwerving waterlopen en projecten in het landelijk gebied.

3.3. Waterketen en Water in de stad

Waterketen

Binnen het programma Waterketen onderscheiden we drie thema's, te weten Watercollectief, Waterketen en Watertoekomst. Onderstaand benoemen we per thema een aantal inspanningen voor 2020.

Dit gaan we doen

Watercollectief

Als watercollectief gaan we uit van het **gezamenlijk belang**. We zoeken actief de samenwerking met gemeenten en andere partijen en bepalen gezamenlijke doelen. In 2020 versterken we de inzet op de regionale samenwerkingsverbanden en lokale afvalwaterteams, waarbij we de opgaven bekijken vanuit de afvalwaterketen, klimaatadaptatie en Omgevingswet. Binnen de samenwerkingsverbanden delen we kennis en kunde met gemeenten. In 2020 gaan we binnen de afvalwaterteams onder andere aan de slag met de aanpak van rioolvreemd water.

Waterketen

Bij Waterketen draait het om **verbeteren en op orde houden** van onze bestaande installaties en processen. In de beheerfase behalen we onze doelen. Een goede staat van de installatie is daarvoor een vereiste. We willen het optimale halen uit onze installaties en daarom gaan we voor continue verbetering. In 2020 vervolgen we de implementatie van assetmanagement om nog beter in beeld te krijgen van de vervangingsopgave voor de komende jaren. We bekijken de prestaties, risico's en kosten in onderlinge samenhang, op basis van de bedrijfswaarden die het bestuur heeft vastgesteld. Daardoor kunnen we investeringsbeslissingen transparant en herleidbaar onderbouwen. Dit combineren we, waar mogelijk met nieuwe opgaven op het gebied van waterkwaliteit, circulariteit, energietransitie, digitale transformatie, Omgevingswet, etc.

Belangrijke instandhoudingsprojecten (vaak vervangingsinvesteringen) in 2020 per regio zijn:

- Zuiveringskring Terwolde: renovatie van het riooltransportstelsel;
- Rwzi Apeldoorn: renovatie van de ontvangttank van de slibgisting externe afvalstromen (SEA), onderdeel van de energieproductie Apeldoorn;
- Rwzi Ede: vervanging van de afdekking van de voorbezinktanks;
- Rwzi Harderwijk: vervanging van de zandvang, optimalisatie van het warmtesysteem;
- Regio-overstijgend: Uitvoering project SCADA (proces automatisering).

Watertoekomst

Watertoekomst gaat over de strategische ontwikkeling van nieuwe zuiveringsconcepten en -kennis. Voor 2020 zijn de uitwerking van de strategie voor slibeindverwerking en de bouw van de Waterfabriek Wilp belangrijke zaken.

Slibstrategie

In 2020 gaan wij verder met het ontwikkelen van de slibstrategie. Daarmee willen we bereiken dat de slibverwerking afzetzekerheid biedt en bijdraagt aan de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en circulariteit. We zetten voorbereidende stappen voor het drogen van slib en we onderzoeken afzetmogelijkheden van het granulaat (gedroogd slib). Hierbij kijken we nadrukkelijk naar bio-energiecentrales om zo een bijdrage te kunnen leveren aan de energietransitie.

Waterfabriek Wilp

Als vervolg op de pilot voor de Waterfabriek die in 2019 is gestart, gaan we in 2020 het voorontwerp afronden om daarna samen met de realisator tot een definitief ontwerp te komen. De start van de bouw van de Waterfabriek is gepland voor 2021. Het 'alles-in-één-concept' van de Waterfabriek draagt bij aan het realiseren van onze ambitie om in 2050 volledig circulair te zijn.

Overige zaken

Overige zaken op het gebied van watertoekomst zijn:

- Wat is de resterende opgave van de KRW voor de rwzi's?
- Nieuwe stoffen: onze inspanningen in 2020 richten zich hoofdzakelijk op onderzoeken in diverse gremia (Stowa, promovendi, TKI).
- Circulaire rwzi Terwolde: met de nieuwbouw van de RWZI Terwolde zetten we in op de meest circulaire rwzi van Nederland. Dit doen we door het concept van modulair bouwen te ontwikkelen en toe te gaan passen in dit project. In 2020 starten wij de gefaseerde nieuwbouw met de vervanging van het influentwerk.
- Kaumera: In 2020 realiseren wij de extractie-installatie in Epe en nemen we deze in bedrijf.

Water in de stad

Bestaand waterschapswerk

Voor het baggeren, vervangen van beschoeiing en het onderhoud houden we vast aan de lijn van integraal en risico gestuurd werken. Door deze werkzaamheden verder te integreren met het proces Stedelijk Water in Beeld versterken we de verbinding met de leefomgeving en intensiveren we de samenwerking met medeoverheden. De komende jaren vervangen we de beschoeiing die aan vernieuwing toe is. De kwaliteit van de leefomgeving staat centraal en circulair werken is het uitgangspunt. Door de PFAS problematiek zijn een aantal baggerprojecten van 2019 doorgeschoven naar 2020. Het gevolg is dat we de oorspronkelijk geplande projecten voor 2020 doorschuiven.

Ontwikkelingen

Om aan onze ambitie als responsieve overheid te voldoen, blijven we succesvolle initiatieven van derden, die bijdragen aan onze doelen, stimuleren. Inwoners worden zich steeds bewuster van de impact van klimaatverandering en dit is ook terug te zien in de vele initiatieven die in 2019 zijn ingediend. Voorbeelden hiervan zijn klimaatlessen om water bewustzijn te stimuleren tot aan het project Heveadorp waarin het waterschap een waterspeelplaats bij een waterfilterkelder aanlegt.

In deze verschillende samenwerkingsvormen participeren we met overheidspartijen, ondernemers, organisaties en buurtbewoners. Enkele aanvullende voorbeelden zijn: Klimaatstraat Apeldoorn, waarin we samen werken met medeoverheden, maar ook met buurtbewoners. Wij stimuleren initiatieven, zoals het afkoppelen van regenwater, vergroening van openbare ruimte en implementeren van zichtbare waterelementen in het stedelijk gebied.

De ontwikkelingen in en rondom de steden in ons gebied nemen in 2020 fors toe. Samen met gemeenten en project ontwikkelaars kijken we naar kansen zoals het verminderen van hittestress, afkoppelen en het vergroenen of verblauwen van zowel nieuwbouwwijken als bestaande wijken.

Nieuwe uitdagingen

Partners vragen ons vaker om vooraf mee te denken in ruimtelijke vraagstukken in stedelijk gebied. Gezien de aankomende invoering van de Omgevingswet is dit een zeer positieve ontwikkeling. We gaan voor een integrale, gebiedsgerichte en duurzame ontwikkeling waarbij de kwaliteit van de leefomgeving centraal staat.

Vergroten leefbaarheid

De droogte van 2018 en extreme hoge temperaturen van 2019 hebben laten zien dat hittestress in steden een serieus probleem is. Samen met gemeenten zetten we in op het maximaal vasthouden van water zodat het niet direct via de oppervlakte afstroomt naar de watergangen en het stedelijk gebied verlaat en daardoor niet meer beschikbaar is ten tijde van watertekort. Dit vraagt fundamentele ingrepen in het watersysteem én de fysieke leefomgeving. We zetten in 2020 meer in op het vasthouden van water in stedelijk gebied, indien mogelijk. We zetten ook in op het scheiden van rioolwater in vuil en schoon water. Zo worden rioolwaterzuiveringen niet onnodig belast en is het schone water lokaal herbruikbaar voor innovaties met klimaatadaptatie en het energievraagstuk.

Duurzaamheid en energie

In 2019 is in het scoutinggebouw van Nijkerk nieuwe sanitatie geplaatst. In 2020 kijken we met de gemeente Nijkerk en de project ontwikkelaar naar uitbreiding van deze vorm van sanitatie naar een gedeelte van de nieuwbouwwijk.

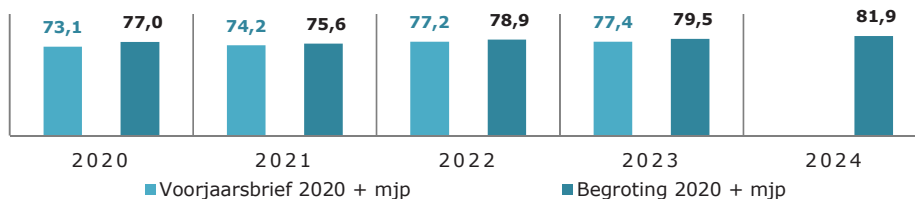
Samenwerken

In 2020 gaat het nieuwe bestuursakkoord (BAW) in. In het vorige bestuursakkoord is ingezet op kostenbesparing, verminderen van kwetsbaarheid en het vergroten van de kwaliteit. De kostenbesparing is inmiddels gerealiseerd. In het nieuwe akkoord het gaat vooral om verbetering van kwaliteit en verminderen kwetsbaarheid. Ook werken we met de samenwerkingsverbanden toe naar een regionaal adaptatie plan voor klimaatadaptatie (RAP).

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien.

De hogere kosten in de jaren 2021-2024 ten opzichte van de VJB betreffen met name de structurele werking van de verhoging in 2020. De verhoging van 2021 naar 2022 betreft met name hogere kapitaallasten door de ingebruikname van nieuwe investeringen. De totale kosten worden in 2020 € 3,9 miljoen hoger geraamd. Dit betreft de volgende onderdelen:

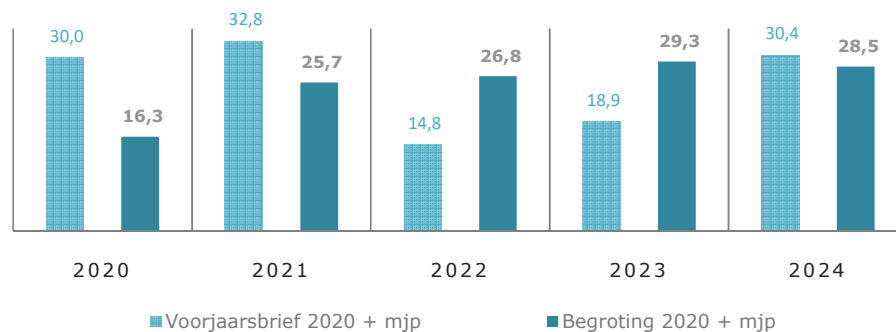
- De kosten voor beheer en onderhoud worden € 3,0 miljoen hoger geraamd. Dit is inclusief de autonome kostenverhogingen waaronder chemicaliën, hogere energiebelasting en cao stijging voor personeel.
- Voor het maken van plannen in de afvalwaterketen is € 1,4 miljoen meer nodig (waaronder integrale onderzoeksprojecten).
- Voor het overige per saldo € 0,5 miljoen lagere kosten en hogere opbrengsten zoals hogere opbrengsten energie.

De € 77 miljoen voor 2020 is te verdelen in de volgende componenten:

- Nieuw te bouwen waterketen gerelateerde werken € 7,1 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 22,6 miljoen;
- Beheer- en onderhoudskosten € 34,8 miljoen;
- Afzetkosten restproducten € 4,6 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 4,9 miljoen;
- Samenwerking met de gemeenten, onder de noemer, "Ontvlechten waterstromen" € 1,5 miljoen;
- Rijksheffing effluent en afvalwaterbehandeling door derden € 1,5 miljoen.

Investeringen

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2020	2021	2022	2023	2024
NETTO	16,3	25,7	26,8	29,3	28,5
UITGAVEN	17,3	26,2	27,6	29,4	29,5
INKOMSTEN	1,0	0,5	0,8	0,1	1,0

De circulaire projecten in de regio Voorst vormen de grootste post in de meerjarenraming (€ 42,9 miljoen): aanpassing rwzi Terwolde en nieuwbouw Waterfabriek Wilp, inclusief de aanpassing van het transportsysteem in Voorst. In 2020 is hier € 4,9 miljoen voor geraamd.

Als investeringsprojecten in kader van energietransitie (zon) en circulaire economie (Kaamera) is in de planperiode een totaalbedrag opgenomen van € 9,8 miljoen. In 2020 is voor deze projecten € 3,7 miljoen opgenomen.

De overige investeringen in 2020 betreffen met name kleinere projecten.

3.4. Besturen en belastingen

Het programma Besturen en Belastingen betreft het samenspel van een aantal onderwerpen binnen de bedrijfsvoering met een sterk bestuurlijke component. Voorbeelden hiervan zijn de bestuurlijk/organisatorische veranderopgaven, vergunningverlening, toezicht en handhaving, de calamiteitenorganisatie, belastingheffing en invordering als ook communicatie.

De samenhang tussen de primaire- en de bedrijfsvoeringsfuncties organiseren we meer in samenspraak. Dit komt vooral door de toename van/snel veranderende externe regelgeving, het werken in een matrixorganisatie en een gebiedsgerichte aanpak.

Alhoewel we ons realiseren dat het wegnarrest behoorlijke invloed heeft op individuele tarieven blijft de beheersbaarheid van de financiën en de hoogte van de bijbehorende belastingtarieven een aandachtspunt voor de begrotingscyclus.

Dit gaan we doen

Omgevingswet

Per 1 januari 2021 gaat de Waterwet samen met 25 andere wetten over in de Omgevingswet. De nieuwe Omgevingswet neemt water integraal op in de fysieke leefomgeving. De nieuwe wet geeft meer bestuurlijke vrijheid voor initiatieven en oplossingen op maat. Bij de implementatie brengen wij proactief onze waterbelangen in voor de ruimtelijke planprocessen van onze maatschappelijke partners. Daarbij zijn we uitnodigend of willen we uitgenodigd worden. De Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) is hiervan een belangrijk onderdeel. Bij de implementatie van deze visie volgen wij een vernieuwende strategie. Onderdeel daarvan is het intensiveren gebieds- en opgavegericht werken. Ook werken we steeds meer samen in ketens met partners binnen en buiten de sector. Dit doen we om de efficiency te verbeteren en om meer één gezicht naar de samenleving te tonen. Het is als waterschap van belang in 2020 aangesloten te blijven bij de ontwikkeling landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Het Blauwe Omgevingsprogramma

In 2020 stellen we het Blauwe Omgevingsprogramma (voorheen waterbeheerplan) op in de geest van de Omgevingswet. Dit is een wettelijk verplicht kerninstrument vanuit de Omgevingswet. Hierin vertalen we het gedachtegoed van de Blauwe Omgevingsvisie 2050 in concrete ambities, initiatieven en maatregelen. Onderdeel van het Blauwe Omgevingsprogramma zijn vier gebiedsprogramma's, waarin we samen met onze maatschappelijke partners, de ambities vertalen naar gebiedsambities. Het algemeen bestuur stelt het ontwerp Blauwe Omgevingsprogramma vast en geeft het programma vrij voor inspraak in het derde kwartaal van 2020.

Digitale Transformatie

Om onze kerntaken in de toekomst goed te kunnen blijven uitvoeren, de ontwikkelingen in de maatschappij bij te kunnen blijven en om ruimte te scheppen voor verbeteringen in de organisatie, is digitale transformatie een vereiste. Met het zorgvuldig, slim en innovatief toepassen van (water) informatie, verbeteren we de dienstverlening aan onze 'klanten', versterkt het de samenwerking zowel intern als met onze partners. Tegelijkertijd ontwikkelen we ons op het gebied van procesinnovatie en vestigt het digitaal 'doen' zich in onze genen. We ontwikkelen de centrale regiefunctie verder door, zodat onze data steeds vollediger, toegankelijker en meer open worden binnen de mogelijkheden van wet- en regelgeving. Met het ontwikkelen van een data-gedreven gebiedsatelier en real time data gaan we samen met onze omgeving leren om integraal te werken aan gebiedsopgaven.

Mobiliteit

De doelstelling van het veranderprogramma Mobiliteit is het initiëren en verankeren van nieuwe manieren van werken die helpen de verandering binnen het Waterschap vorm te geven. De plannen van het veranderprogramma Mobiliteit gaan hand in hand met de 'P&O Koers' waarin de door het veranderprogramma ingezette veranderingen verankerd worden en tot uiting komen in regulier P&O beleid, thema's en activiteiten.

Door de krappere wordende arbeidsmarkt, de toenemende eisen op het gebied van flexibiliteit en brede inzetbaarheid gecombineerd met de uitstroom als gevolg van de vergrijzing zullen we juist de komende jaren nog strategischer moeten omgaan met onze huidige medewerkers én het aantrekken van nieuwe medewerkers.

De komende jaren wordt de strategische P&O koers dan ook actief uitgerold waarbij strategische personeelsplanning leidend is en daarnaast langs de thema's duurzame inzetbaarheid, talentmanagement, arbeidsmarktcommunicatie en digitalisering/procesoptimalisatie het P&O beleid wordt ingericht en uitgevoerd.

Bestuursagenda

Parallel aan het opstellen van deze begroting loopt het formuleren van de bestuursagenda van het huidige, in 2019 gekozen, bestuur. Gezien de huidige beleidsinitiatieven en fase van het proces verwachten we dat het gesprek in het bijzonder over prioritering en verdieping zal gaan. De afgelopen periode maakte duidelijk dat het nodig blijft om het waterbewustzijn en zichtbaarheid van het waterschap te blijven verbeteren.

Als vervolg op de introductie van het nieuwe bestuur starten we voor deze bestuursperiode in 2020 met het voorbereiden en vernieuwen van het integriteitsbewustzijn voor zowel het bestuur als de organisatie.

Aanpassing belastingstelsel

Afgelopen jaren is er binnen de sector nagedacht over het belastingstelsel. De 'Commissie Aanpassing Belastingstelsel' (CAB) heeft in 2019 een aantal voorstellen gepresenteerd. Het is de verwachting dat definitieve besluitvorming in 2020 plaats vindt.

VTH en calamiteiten

De kerntaak van Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) is het borgen van de waterschapsbelangen met behulp van de instrumenten vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Aanvullend op deze reguliere werkzaamheden, staat VTH in 2020 in het teken van het voorbereiden op de Omgevingswet in 2021. Ons instrumentarium krijgt steeds meer verbinding met ketenpartners en wordt steeds digitaal als voorbereiding op het DSO. Belangrijke doelstellingen zijn het dereguleren waar kan en vergunningsplicht waar risico's en waterschapsbelangen groot zijn.

Klantgerichtheid verbeteren we door onze correspondentie (vergunningen, bestuurlijke waarschuwingen) leesbaarder te maken en informatiestromen te verbeteren. Daarnaast stellen we in 2020 richtlijnen op om belanghebbenden goed te betrekken bij vergunningaanvragen. We voeren een aantal pilots uit met als doel de samenwerking met andere overheden te verbeteren en te oefenen met de één-overheid-gedachte.

Naast de Omgevingswet vragen ook een aantal andere ontwikkelingen extra aandacht.

Naar aanleiding van de droogte-ervaringen gaan we de registratie van permanente grondwateronttrekkingen verbeteren, zodat we een geografisch en actueel beeld krijgen van de vraag naar grondwater. Daarnaast richten we ons op het inventariseren van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS; denk aan GenX en PFAS) in bedrijfslozingen. Dit doen we samen met de omgevingsdiensten.

We nemen passende maatregelen en waar mogelijk realiseren we uitfasering van deze stoffen, zodat we de risico's voor de waterkwaliteit en biodiversiteit beperken. Ook onderzoekt VTH hoe we een bijdrage kunnen leveren aan de lange-termijn doelen van het waterschap (circulariteit en de energietransitie, BOVI/BOP).

Specifiek voor toezicht en handhaving gaan we met het programma Veiligheid meer inzetten op de schouw van de waterkeringen. Discrepantie blijft een speerpunt en de samenwerking tussen GBLT, BWK/OTI en VTH wordt verder geïntensiveerd. Tijdens agrarische controles brengen we het programma Bodem meer onder de aandacht. Tenslotte verschuift bij de controles van grondwateronttrekkingen de aandacht naar de meer risicovolle projecten en aannemers.

Calamiteiten organisatie

De calamiteitenorganisatie gaat in samenwerking met assetmanagement het risico gestuurd werken intensiveren. Er komt een verbeterd risicoprofiel op basis waarvan we keuzes maken op het gebied van capaciteit en voorbereiding. Ter voorbereiding op het gebiedsgericht werken oefenen we gericht op de samenwerking tussen een gebiedsteam en de calamiteitenorganisatie.

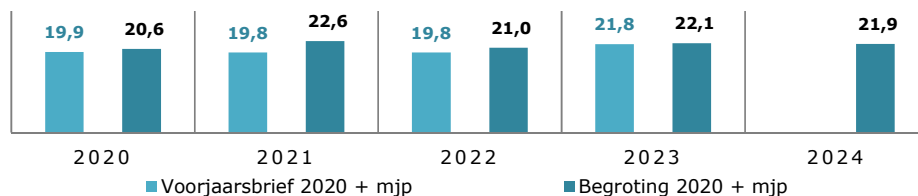
Verduurzaming buitenterrein

In 2020 starten we met de verduurzaming van het buitenterrein bij ons hoofdkantoor. Dit is een kans om mogelijke stedelijke initiatieven (zoals afkoppelen, vergroening ect) zichtbaar te maken.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

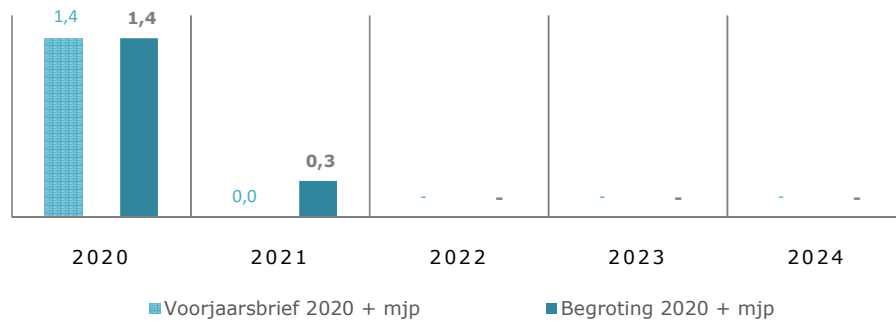
Bovenstaande grafiek laat de kostenraming in de planperiode voor dit programma zien.

Binnen dit programma zijn middelen gereserveerd voor de in hoofdstuk 2 genoemde kwaliteitsimpuls in de organisatie. De kostenraming voor de implementatie van de Omgevingswet is verlaagd met € 0,25 miljoen. Dit betreft een verschuiving naar latere jaren verschoven. Tevens is de raming van kosten VTH naar beneden bijgesteld met € 0,3 miljoen.

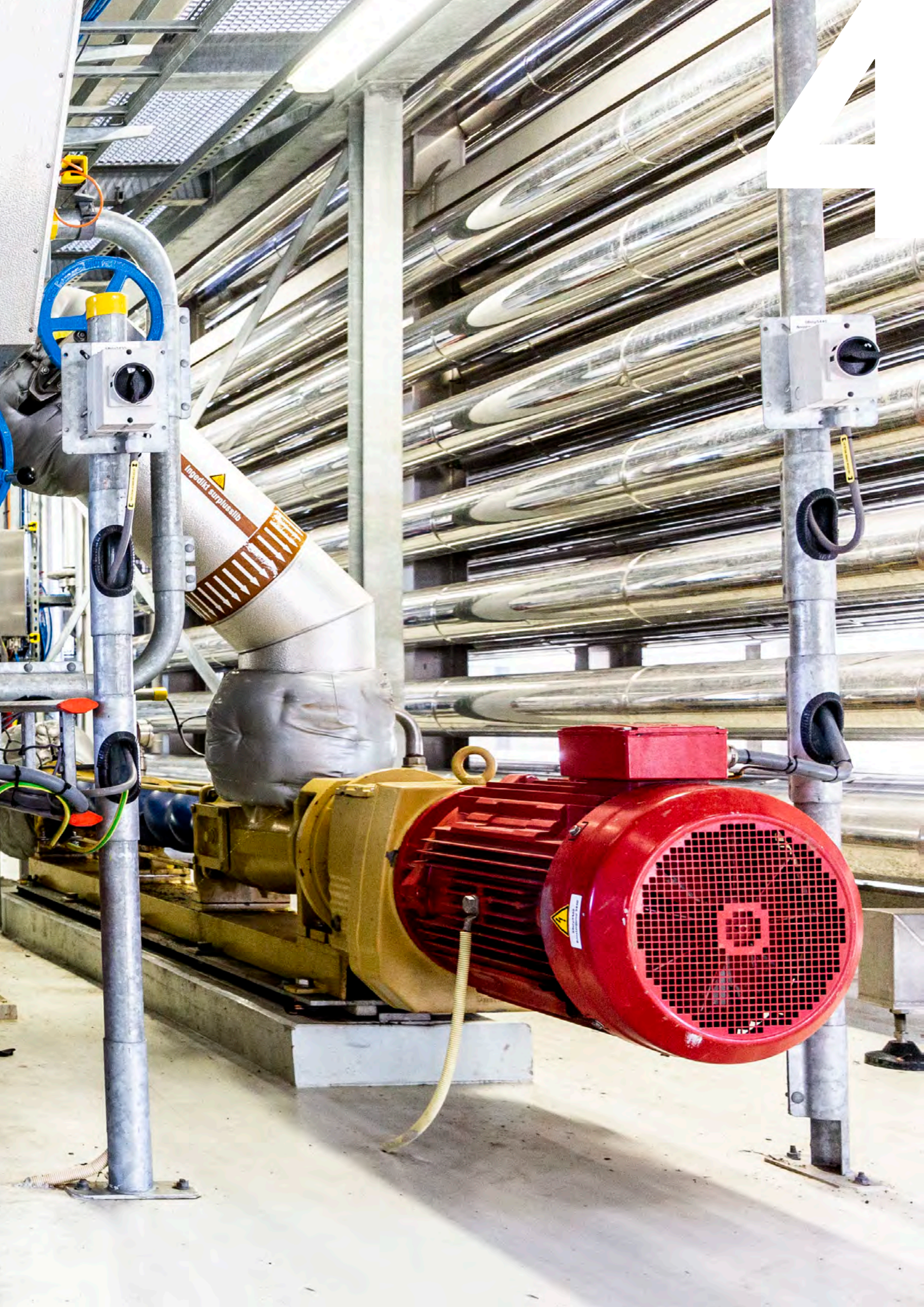
De € 20,6 miljoen voor 2020 is te verdelen in de volgende componenten:

- Verkiezingen € 0,2 miljoen;
- Kwaliteitsimpuls organisatie € 1,8 miljoen (waarvan € 0,6 miljoen uit 2019);
- Innovatie € 0,3 miljoen;
- Belastingheffing en invordering € 6,9 miljoen;
- Bestuurskosten € 3,9 miljoen;
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 4,8 miljoen.
- Externe communicatie € 1,3 miljoen.
- Implementatie Omgevingswet € 0,8 miljoen;
- Calamiteitenbestrijding € 0,3 miljoen;
- Internationale samenwerking € 0,2 miljoen;
- Recreatief medegebruik € 0,2 miljoen.

Investerings

De geraamde investeringen betreffen met name ICT middelen, laptops, storage en investeringen inzake Omgevingswet voor 2020 en 2021.

4

Impedite surplusello

Begroting en meerjarenraming per kostendrager

4.1. Begroting per kostendrager

RESULTAAT PER KOSTENDRAGER (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Saldo 2020-/2019
1. Watersysteembeheer	- 0,30	2,15	2,00	- 0,14
Netto kosten	59,30	63,49	65,44	1,95
Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	1,11	1,10	1,06	-0,04
Verontreinigingsheffing	- 0,36	-0,19	-0,20	-0,00
Dekkingsverschil	-0,00	0,20	0,91	0,71
Belastingopbrengsten	-60,34	-62,45	-65,21	-2,76
2. Zuiveringsbeheer	0,16	3,80	4,75	0,95
Netto kosten	76,05	81,74	86,12	4,39
Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	2,73	1,92	1,93	0,00
Dekkingsverschil	-0,00	1,25	0,86	-0,39
Belastingopbrengsten	-78,62	-81,11	-84,16	-3,05
Resultaat (+ = tekort)	-0,14	5,95	6,76	0,80

Het resultaat per taak onttrekken we aan de bestemmingsreserves:

- Watersysteembeheer € 2,0 miljoen en
- Zuiveringsbeheer € 4,75 miljoen

Voor de verhoging van de kostenraming wordt u verwezen naar de toelichting bij de financiële kader in hoofdstuk 2.

4.2. Meerjarenraming per kostendrager

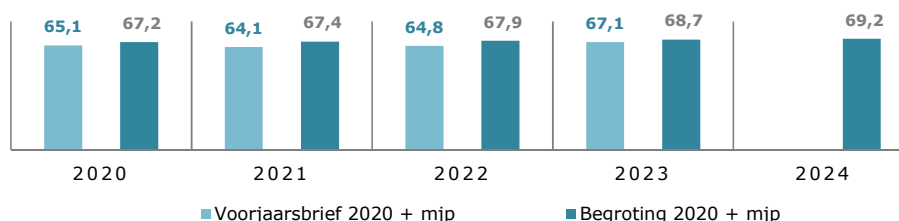
Watersysteembeheer

De totale kosten in 2020 zijn € 2,1 miljoen hoger dan in de VJB voor 2020 is opgenomen⁴.

Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2020. De detailtoelichting is te vinden in de programma's Veiligheid, Watersysteem landelijk gebied en Besturen en belastingen.

Totale kosten en belastingopbrengsten

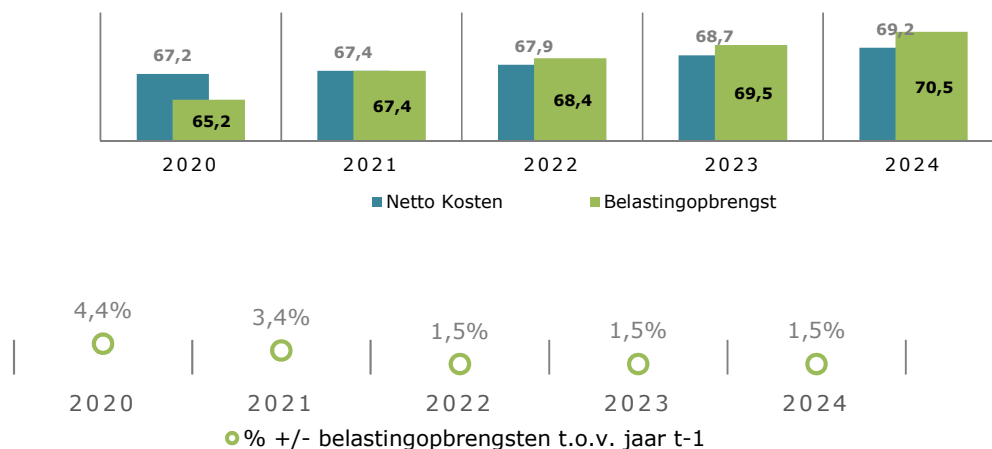
TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

⁴ In de VJB is de meerjarenraming uit de Begroting 2019 + mjp (2023) overgenomen.

De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 2,5% (VJB 2,3%). De toename in 2020 is nagenoeg gelijk aan het percentage dat in de VJB is aangekondigd: 4,4% (VJB 4,3%). Dit is hieronder grafisch weergegeven in euro's en percentages.

TOTALE KOSTEN⁵ EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

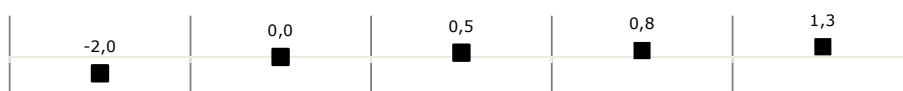

Vanaf 2021 zijn de kosten en opbrengsten in evenwicht. In de jaren vanaf 2022 heffen we meer belasting dan nodig. Dit om een gelijkmatige stijging te realiseren en daarnaast een relatief beperkte egaliseringsreserve op te bouwen. Dit laatste om niet iedere tegenvaller in kosten, zoals bijvoorbeeld de fluctuatie in de bijdragen aan het HWBP, te hoeven vertalen in tariefstijging.

Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken. In 2020 wordt van het begrote verlies € 2,0 miljoen uit de tariefegalisatiereserve gehaald.

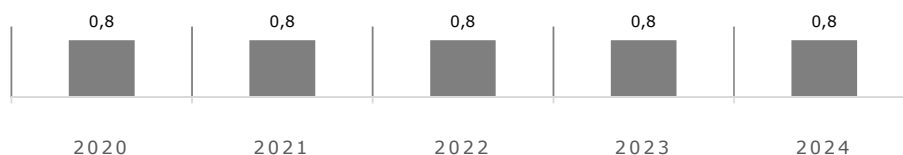
RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEGLISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE BAGGEREN PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

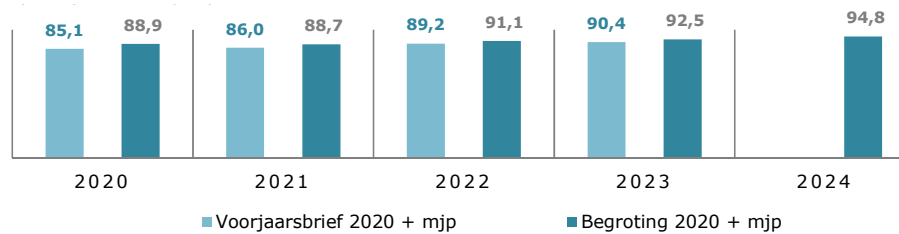
⁵ Inclusief de belastingopbrengst uit de verontreinigingsheffing.

Zuiveringsbeheer

De totale kosten in 2020 zijn € 3,8 miljoen hoger dan in de VJB. Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2020. De verklaringen hiervoor zijn te vinden in de programma's Waterketen en water in de stad en Besturen en belastingen en de kaders in hoofdstuk 2.

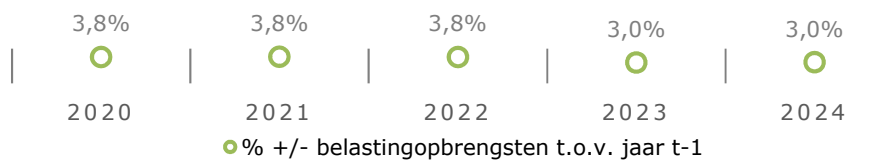
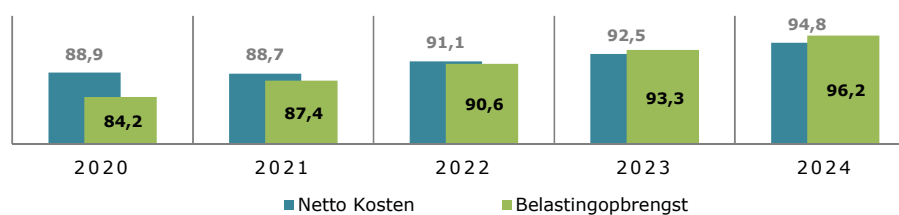
Totale kosten en belastingopbrengsten

TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 3,5% (VJB 3,0%). De toename in 2020 ligt 0,9% hoger dan het percentage dat in de VJB is aangekondigd: 3,8% (VJB 2,9%). Hieronder grafisch weergegeven in euro's en percentages.

TOTALE KOSTEN EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

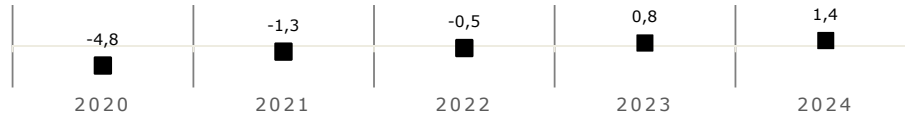

In de jaren vanaf 2023 heffen we meer belasting dan nodig. Dit om een gelijkmatige stijging te realiseren en daarnaast een relatief beperkte egalisereserve op te bouwen. Dit laatste om niet iedere tegenvaller in kosten te hoeven vertalen in tariefstijging.

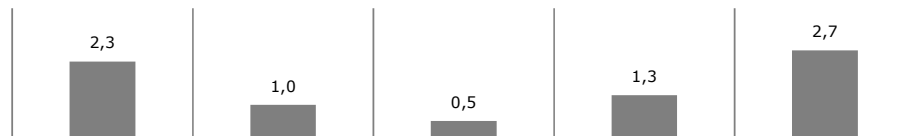
Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken.

RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEGALISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

4.3. Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen

De eenheden waarmee we rekenen om de tarieven te bepalen, zijn hieronder weergegeven en gebaseerd op de cijfers van GBLT. Het belastingboekje van de Unie van Waterschappen is de basis van de profielberekening voor de lastendruk. De belastingopbrengsten (§ 4.2) leiden tot de onderstaande lastendruk per profiel.

Onderstaande eenheden, tarieven en lastendrukprofielen wijken op onderdelen af van de begroting 2019 en VJB. Het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) voor de zuiveringsheffing is hoger dan eerder geraamd. De benodigde belastingopbrengst wordt verdeeld over meer eenheden. Het tarief per v.e. (2,3%) stijgt hierdoor minder dan de stijging van de totale zuiveringsheffing (3,8%).

Ook zien we verschillen in de watersysteemheffing.

- Als gevolg van het wegenarrest (zie ook hoofdstuk 2) vindt er een verschuiving plaats van het aantal hectares binnen de categorie ongebouwd. Een deel van de hectares (circa 4500 ha) valt niet meer onder de tariefdifferentiatie voor wegen. De lagere opbrengst als gevolg van de tariefdifferentiatie wordt verdeeld over alle hectares. Dit leidt tot een hoger tarief voor ongebouwd. De toename in het lastendruk profiel voor een agrarisch bedrijf wordt voor 6,1% verklaard door het wegenarrest.
- Ook wordt de WOZ waarde voor de categorie gebouwd veel hoger geprognoseerd door GBLT ten opzichte van de VJB. De stijging van de hogere belastingopbrengst wordt meer dan gecompenseerd door een hogere WOZ-waarde.
- Bij zowel natuur als ingezetenen is het aantal eenheden hoger dan eerder geraamd. De benodigde belastingopbrengst wordt verdeeld over meer eenheden. De tarieven stijgen hierdoor minder dan de stijging van de belastingopbrengst.

BELASTINGEENHEDEN

Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing		2019	2020
Bedrijven	VE's x 1.000	442	455
Huishoudens	VE's x 1.000	1.092	1.102

Watersysteemheffing	2019	2020	% kostentoedeling
WOZ waarde gebouwd totaal x € 1.000.000	150.821	166.781	51,9%
Ingezetenen aantal x 1.000	453	461	40,0%
Natuur (ha) x 1.000	85	86	0,4%
Overige ongebouwd (ha) x 1.000	94	93	7,7%

BELASTINGTARIEVEN

Watersysteemheffing		2019	2020
Gebouwd	WOZ-waarde	0,0215%	0,0203%
Ingezetenen	Woonruimte	55,11	56,63
Natuur	ha	2,94	3,03
Overig ongebouwd - bemalen	ha	57,69	64,80
Overig ongebouwd - bemalen - wegen	ha	96,15	108,00
Overig ongebouwd - onbemalen	ha	38,46	43,20
Overig ongebouwd - onbemalen - wegen	ha	76,92	86,40

Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing		2019	2020
Bedrijven	VE	52,89	54,08
Huishoudens	VE	52,89	54,08

LASTENDRUKPROFIELEN

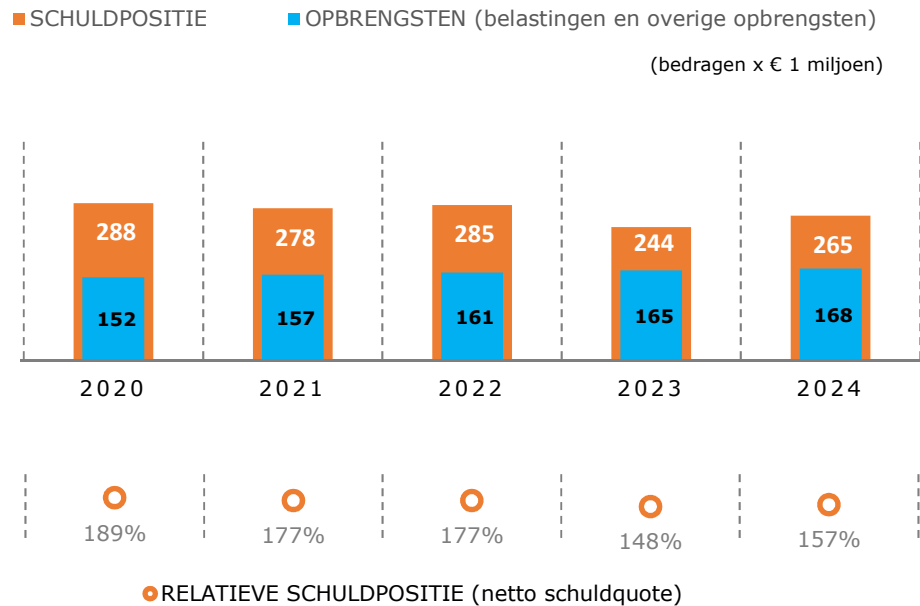
Per profiel in € 1	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Huishouden (eenpersoons met huurwoning)	108	111	114	116	117	119
Huishoudens (met huurwoning)	214	219	225	231	235	240
Huishoudens (met eigen woning)	257	259	266	270	273	277
Agrarisch bedrijf bemalen	2.607	2.892	3.004	3.064	3.127	3.190
Agrarisch bedrijf onbemalen	1.838	2.028	2.104	2.146	2.180	2.231
Natuurterrein	2.935	3.031	3.135	3.181	3.228	3.277
Groothandel	886	866	874	873	869	867
Productiebedrijf voedingsmiddelen	18.444	18.660	19.151	19.606	19.944	20.300

% stijging/daling per profiel	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Huishouden (eenpersoons met huurwoning)	2,5%	2,8%	1,8%	1,4%	1,4%
Huishoudens (met huurwoning)	2,4%	3,0%	2,4%	1,9%	1,9%
Huishoudens (met eigen woning)	1,1%	2,4%	1,7%	1,2%	1,3%
Agrarisch bedrijf bemalen	10,9%	3,9%	2,0%	2,0%	2,0%
Agrarisch bedrijf onbemalen	10,3%	3,8%	2,0%	2,0%	2,0%
Natuurterrein	3,3%	3,4%	1,5%	1,5%	1,5%
Groothandel	-2,3%	0,9%	-0,1%	-0,4%	-0,3%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	1,2%	2,6%	2,4%	1,7%	1,8%

4.4. Ontwikkeling schuldpositie

De norm (195%) voor de schuldpositie, zoals gesteld in het tweede hoofdstuk wordt, met de huidige inzichten en daaruit voortvloeiende berekeningen, in de komende planperiode niet overschreden. Onderstaande grafiek laat de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten zien.

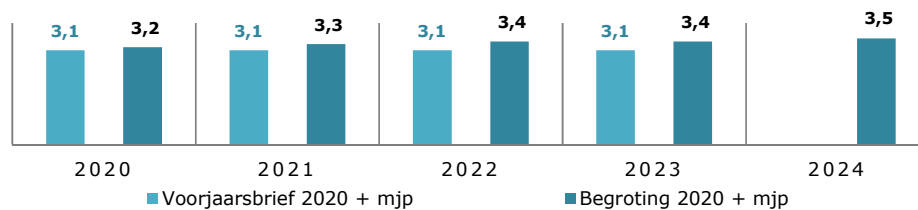
TOTALE SCHULD (BEDRAGEN X 1 MILJOEN)

4.5. Kwijtschelding en oninbaar

Hieronder staan de kosten van kwijtschelding (2020: € 2,5 miljoen) en oninbaar (2020: € 0,7 miljoen) als onderdeel van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer gebaseerd op de laatste inzichten van GBLT. De kosten voor kwijtschelding stijgen de komende jaren als gevolg van gewijzigd beleid bij GBLT op het gebied van sociaal invorderen. Het is de verwachting dat deze hogere kwijtscheldingskosten worden gecompenseerd door lagere kosten oninbaar.

NETTO KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 14 oktober 2019,

- overwegende dat de begroting 2020 en meerjarenraming 2021-2024, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 12 november 2019 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto-kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen, het in de plaats stellen van projecten alsmede de overschrijding daarvan voor zover deze niet via een afzonderlijk voorstel aan het algemeen bestuur dienen te worden geautoriseerd. Dit zijn bruto-investeringen > € 2 miljoen;
- «overwegende dat in 2021 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 27 november 2019 om:

- de begroting 2020 en meerjarenraming 2021-2024 vast te stellen;
- het begrote resultaat 2020 per kostendrager toe te voegen of te onttrekken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie;
- het overzicht van bruto-investeringen in 2020 > € 2 miljoen vast te stellen;
- het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte zoals opgenomen in Bijlage 3 en voor 2021 uitgestelde geldleningen te sluiten tot 50% van de vermogensbehoefte in 2020;
- het subsidieplafond 2020 vast te stellen op € 158.000,- (subsidieverordening waterbewustzijn).

Aldus vastgesteld in:

de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 27 november 2019.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

drs. T. Klip-Martin,
dijkgraaf

Bijlagen: verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

Risico analyse - Methode Fine en Kinney

De risico's zijn geïnventariseerd en financieel vertaald op basis van de methode Fine en Kinney. De risico's zijn in 2019 geactualiseerd. De uitkomsten hiervan worden separaat aangeboden aan het algemeen bestuur op 27 november 2019. In onderstaande cijfers zijn de uitkomsten van deze actualisatie in de laatste twee kolommen weergegeven. Bij de risico's is onderscheid gemaakt in:

- **Te verzekeren risico's.**

Wij zijn verzekerd voor onder andere: brand, dienstauto's, materieel, wettelijke aansprakelijkheid, ongevallen en voor lopende projecten (Construction All Risks).

- **Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd.**

Voorzieningen zijn gevormd voor het risico van oninbaar worden van belastingaanslagen alsmede voor pensioenvoorzieningen van bestuur en wachtgeldverplichtingen van bestuur en personeel.

- **Risico's die in de reguliere exploitatie worden opgevangen.**

In de reguliere exploitatie vangen we ook risico's op. Daarvoor werken we risicobewust en treffen we beheermaatregelen. Financiële gevolgen van de kleinere risico's vangen we binnen de reguliere exploitatie op.

- **Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen.**

Weerstandsvermogen

Daar waar bovenstaande zaken de risico's niet afdekken, worden ze afgedekt door de algemene reserves, te weten de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Weerstandscapaciteit per taak	Algemene reserves ⁶	Benodigd o.b.v. risico's	Ratio weerstandsvermogen	Benodigd o.b.v. actualisatie ⁷	Ratio weerstandsvermogen
Watersysteembeheer	€ 3,63	€ 1,15	3,2	€ 1,836	2,0
Zuiveringsbeheer	€ 6,98	€ 1,40	5,0	€ 5,324	1,3
TOTAAL	€ 10,61	€ 2,55	4,2	€ 7,160	1,5

⁶ Conform jaarrekening 2018.

⁷ Op basis van AB-voorstel 27 november 2019

Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat om risico's waarmee nog geen rekening is gehouden in het weerstandsvermogen, maar die wel van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap.

Claims van derden

Aansprakelijk stelling dijkverbetering Westdijk (Spakenburg)

Op 4 juli 2018 heeft het algemeen bestuur een besluit genomen over de voorkeursoplossing voor de Westdijk. Het doel van het waterschap is een mooie, schone en veilige dijk voor de inwoners van Bunschoten-Spakenburg. De bedoeling is om de schade te verhalen op de veroorzaker van de vervuiling. Daarbij is het de vraag of, en in hoeverre, de schade verhaald kan worden. Hoewel de verwachting is dat de kosten voor de te nemen maatregelen vallen binnen de financieringsregeling van het HWBP-2, dient dit, zodra de definitieve maatregel voldoende uitgewerkt is, nog wel getoetst en bevestigd te worden door het HWBP.

Aansprakelijkstellingen Japanse duizendknoop (Amersfoort)

Vanwege het aantreffen van de Japanse duizendknoop (JDK) heeft het waterschap aansprakelijkstellingen ontvangen. Daarin stellen derden het waterschap op voorhand aansprakelijk voor schade. Het waterschap heeft de ontvangen aansprakelijkstellingen afgewezen. Hierop is afgelopen jaar geen formele reactie meer gekomen. De aannemer heeft de met JDK besmette grond in de zomer van 2018 vervangen. In het voorjaar van 2019 is er geen JDK in het gebied aangetroffen. Er zijn drie monitoringsrondes geweest. De komende drie jaar blijft het waterschap het gebied monitoren op JDK. Als er JDK op komt, schakelen we de aansprakelijk gestelde aannemer hiervoor in. Voor de monitoring, het eventuele onderhoud in de monitoringsfase of het verwijderen van een enkele JDK die nog opkomt, is budget gereserveerd binnen het project Calamiteit Heiligenbergerbeek.

Overige Risico's

Slibeindverwerking

In verband met de krapte op de Duitse en Nederlandse verwerkingsmarkt, is er een risico in het huidige contract, dat er minder slib verwerkt kan worden dan bij de aanbesteding is overeengekomen. Op dit moment vinden er gesprekken plaats met de huidige contractpartner over een alternatieve verwerkingsroute voor slib. Financieel is het risico circa € 0,3 miljoen per jaar. De consequenties na afloop van de contractperiode zijn nog onzeker

Afvalstoffenbelasting zuiveringslib

In het regeerakkoord is opgenomen dat na 2019 de vrijstelling voor zuiveringslib in de afvalstoffenbelasting vervalt. Naar aanleiding van deze passage heeft de Unie van Waterschappen contact gehad met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Deze gesprekken zijn nog gaande. Het lijkt erop dat de afschaffing van de vrijstelling op z'n vroegst per 1 januari 2021 gerealiseerd wordt. De extra kosten voor waterschap Vallei en Veluwe bedragen maximaal € 1 miljoen per jaar (op basis van tarief 2017).

Levering magnesiumchloride

De leverancier van magnesiumchloride (de enige in Nederland) heeft aangegeven vanaf september niet meer te kunnen leveren, vanwege het ophouden van de concessie voor de winning. Dit betekent voor het waterschap dat de terugwinning van struviet in de Energie- en Grondstoffenfabrieken in Apeldoorn en Amersfoort onder druk komt. We zoeken naar alternatieven, zoals leveranciers in het buitenland, of andere stromen, zoals magnesiumhydroxide. Op zijn minst verwachten we een prijsverhogend effect, zonder al bedragen te kunnen noemen.

Uitspraak Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Afgelopen periode zijn wij geconfronteerd met een uitspraak van de Raad van State over het PAS. Het PAS is een integraal programma dat stikstof in natuurgebieden moet terugdringen. Activiteiten die stikstof uitstoten wat neerslaat in een Natura-2000 gebied ("stikstofdepositie"), zijn stilgelegd. De Raad van State heeft bepaald dat de beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt niet aan de onderbouwingsseisen voldoet. Het ministerie van LNV heeft de coördinatie op zich genomen om na te gaan hoe overheden met de uitspraak moeten omgaan en moeten aanpakken. Waterschap Vallei en Veluwe heeft een aantal projecten in uitvoering in gebieden waar ten minste één stikstofgevoelig habitat voorkomt (o.a. Binnenveldse Hooilanden). Deze projecten hebben een onherroepelijke vergunning. Wij verwachten dat de gevolgen voor deze projecten beperkt zijn. Daarnaast zijn enkele projecten in voorbereiding die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura-2000 gebied. Duidelijk is dat de uitspraak consequenties kan veroorzaken voor zowel de planning als de uitgaven voor alle fysieke projecten die we in voorbereiding hebben.

Gevolgen PFAS voor baggerprojecten

De afgelopen periode is landelijk veel aandacht besteed aan het voorkomen van de stoffengroep PFAS in waterbodems. Deze stoffengroep heeft nog geen normering, maar kan bij zeer lage concentraties schadelijk zijn. Daarom is er onduidelijkheid over de afzetmogelijkheden van baggerspecie. We willen onverwachte kosten tijdens de uitvoering door gewijzigde regelgeving voorkomen. Daarom schuiven we, evenals collega-waterschappen, de uitvoering van de voor 2019 geplande baggerprojecten deels door naar 2020. De onderhoudstoestand van de betreffende watergangen blijft voor nu op orde. De vast te stellen normering kan gevolgen hebben voor de afzetmogelijkheden van baggerspecie en daarmee op de planning en de uitgaven.

Financiering

In september 2019 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de rente verder verlaagd en haar opkoopprogramma herstart. De belangrijkste rentetarieven van de ECB zullen naar verwachting de komende periode gelijk blijven of zelfs verder dalen. Dit betekent dat de langlopende rentes in 2020 waarschijnlijk gelijk blijven dan wel enkel licht zullen stijgen. De één- en driemaands-Euribor-rentes blijven nog geruime tijd negatief. In de loop van 2020 kunnen deze rentes wat minder negatief worden.

In de begroting 2020 is gerekend met een rente van 1,0% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen in 2020 (en 1,5% voor 2021 en 2% vanaf 2022) en voor kortlopende leningen is 0% gehanteerd. De rente bij de Nederlandse Waterschapsbank bedraagt:

	okt-19	okt-18
Debet op rekening courant	0,00%	0,00%
Geldlening lineair 5 jaar	-0,25%	0,33%
Geldlening lineair 10 jaar	-0,06%	0,81%
Geldlening lineair 20 jaar	0,29%	1,41%

Liquiditeitsprognose

De vermogensbehoefte in 2020 is € 83 miljoen. In 2020 benutten we de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant, € 35 miljoen) zoveel mogelijk.

Het restant ad € 48 miljoen wordt gefinancierd met nieuwe leningen. De treasury-commissie hanteert de uitgangspunten uit het afwegingskader voor het bepalen van de looptijd van de aan te trekken leningen. Daarnaast spelen we in, indien nodig, op eventuele rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen met uitgestelde storting. De komende jaren heeft het waterschap een tekort aan liquide middelen. Eventueel (tijdelijke) overschotten worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Bestaande leningenportefeuille

Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand eind 2020 van de bestaande portefeuille en rentegevoeligheid van de langlopende leningen. Vervroegde aflossing is niet mogelijk.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Stand
Stand per 1 januari 2020	226,5
Reguliere aflossingen	24,5
Stand per 31 december 2020	202,0
Gemiddelde rente	2,4%

Aan medewerkers zijn hypothecaire leningen en autoleningen verstrekt voor € 1,2 miljoen (per 1 januari 2020). Het waterschap heeft een achtergestelde lening verstrekt aan Bio Energie-centrale Harderwijk B.V. van € 3,2 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau) worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2020	2021	2022	2023	2024
Reguliere aflossingen bestaande leningen	24,5	21,8	15,8	15,3	15,0
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	0,0	2,6	3,3	4,6	4,6
Renterisico	24,5	24,4	19,1	19,8	19,5
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	160,4	159,9	162,3	164,2	167,0
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	48,1	48,0	48,7	49,2	50,1
Ruimte onder renterisiconorm	23,6	23,6	29,6	29,4	30,6
Overschrijding renterisiconorm					

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Deze kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet niet wordt overschreden.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Kwartalen 2020			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld	33,9	34,0	30,7	33,0
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende schuld/middelen	33,9	34,0	30,7	33,0
Berekening kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	160,4			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	36,9			
Ruimte onder kasgeldlimiet	3,0	2,9	6,2	3,9
Overschrijding kasgeldlimiet	-	-	-	-

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het BBP en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2020 tot een maximaal EMU-tekort van € 416,4 miljoen in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploiatiekosten van het voorgaande jaar' (2019 dus) verdeeld over de waterschappen. Ons deel ligt daarbij rond de € 21 miljoen.

Onderstaand overzicht toont ons aandeel in het EMU-saldo voor de komende jaren. Hieruit blijkt dat we binnen ons aandeel van +/- € 21 miljoen blijven.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

		2020	2021	2022	2023	2024
Exploitatiesaldo		6,8-	1,4-	-	1,6	2,7
EMU-exploitatiesaldo		6,8-	1,4-	-	1,6	2,7
Bruto-investeringsuitgaven	-	57,5	60,4	47,7	59,0	57,7
Subsidies	+	35,0	24,6	12,2	67,1	2,0
Desinvestering materiële en immateriële vaste activa	+					
Afschrijvingen	+	26,0	26,9	29,3	31,0	31,9
Inloed investeringen		3,5	8,8-	6,3-	39,1	23,8-
Toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. de exploitatie	+	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Onttrekkingen aan voorzieningen t.g.v. de exploitatie	-					
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	1,1	1,1	0,9	0,2	0,2
Externe vermeerderingen van voorzieningen	+					
Inloed voorzieningen		0,8-	0,8-	0,6-	0,1	0,1
EMU SALDO		4,1-	11,0-	6,9-	40,8	21,0-

Verbonden partijen

Met verbonden partijen worden rechtspersonen bedoeld waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder bestuurlijk belang verstaan we dat we een zetel in het bestuur hebben of het hebben van stemrecht;
- En met financieel belang bedoelen we dat wij middelen ter beschikking stellen die wij kwijt zijn bij faillissement van de verbonden partij en/of als er financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op het waterschap.

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor het algemeen bestuur. In de eerste plaats voeren de verbonden partijen vaak beleid uit, dat het waterschap in principe ook zelf kan doen. Het waterschap blijft eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Er blijft dus voor het algemeen bestuur een kaderstellende en controlerende taak over bij die programma's. De eigen inbreng is dan soms erg moeilijk te realiseren. Op de tweede plaats zijn er kosten gemoeid met de deelname en zijn er financiële risico's die het waterschap met de deelname kan lopen.

Unie van Waterschappen (bijdrage 2020: € 0,51 miljoen)

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

STOWA (bijdrage 2020: € 0,52 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel. Dit zijn waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwegen. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Het Waterschapshuis (bijdrage 2020: € 1,05 miljoen)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector.

De Nederlandse Waterschapsbank (bijdrage 2020: € 0,25 miljoen)

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B in de Nederlandse Waterschapsbank met een nominale waarde van € 100.387. In de meerjarenraming rekenen we vanaf 2020 met een dividendopbrengst (€ 0,25 miljoen per jaar).

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT) (bijdrage 2020: € 4,30 miljoen)

GBLT verzorgt het heffen en innen van belastingen voor de waterschappen: Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, Drents-Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen en de gemeenten: Bunschoten, Dalfsen, Dronten, Leusden, Nijkerk en Zwolle. Het bestuur van GBLT bestaat uit bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten.

Muskusrattenbeheer (bijdrage 2020: € 1,46 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert vanaf 1 januari 2012 het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Aqualysis (bijdrage 2020: € 1,18 miljoen)

Het laboratorium Aqualysis zorgt ervoor dat alle genomen monsters voor het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd.

Gebiedscoöperatie O-gen (bijdrage 2020: € 0,02 miljoen)

De gebiedscoöperatie heeft de taken en verantwoordelijkheden overgenomen volgens de huidige organisatiestructuur van het projectbureau Vallei en Heuvelrug.

Bio Energiecentrale Harderwijk BV

De Bio Energiecentrale Harderwijk gebruikt bestaande warmtestromen van de rwzi Harderwijk voor de vergisting van mest(overschot), eigen maaisel en externe stromen. Met die vergisting produceert en verkoopt de vennootschap digestaat (bodemverbeteraar) en 8 miljoen m³ groen gas per jaar. Hiermee levert de energiecentrale een bijdrage van 30% aan onze energieneutraliteit.

Het waterschap (50% aandeelhouder) beschikt over 10 aandelen met een totale nominale waarde van € 10.000. Beide aandeelhouders hebben een achtergestelde lening verstrekt van elk € 3,2 miljoen. Voor eventueel aanvullende vermogen tijdens de exploitatieperiode van de BV verstrekken beide aandeelhouders een extra achtergestelde lening tot een maximum van € 1,3 miljoen.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

Kostentoerekening

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke BBP systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur, zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze hoofdlijnen zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels volgens bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m² per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct bij elkaar opgeteld en verdeeld over de taken van het waterschap.

Bedrijfsvoering

We zijn bezig de organisatie wendbaarder te maken. Stapsgewijs ontwikkelen we ons naar een netwerkorganisatie die wendbaar en toekomstbestendig is. Samen leren, ontwikkelen, de dialoog opzoeken en investeren in persoonlijk leiderschap van iedereen zijn hierin belangrijke elementen. Deze ontwikkeling zetten we door.

Nu de contouren van de organisatie steeds duidelijker worden, we meer en beter werken in programma's en vaker samen met partners onze taken oppakken, merken we dat de doorontwikkeling zich toespitst op competentie ontwikkeling van medewerkers en het professionaliseren van onze interne organisatie en bedrijfsvoeringsprocessen. In de breedte willen we de organisatie en haar processen beter aan laten sluiten bij de wijze waarop we (wendbaar) willen werken, zonder dat dit ten koste gaat van het vakmanschap in onze organisatie en de opgebouwde betrouwbaarheid en zorgvuldigheid.

